

SAMBAND

No. 77. September 1914.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagene formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed at dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

E. BJORN

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Dr. Biornstad

OM

DYSPEPSI

Dyspepsi og Leversygdome har foraarsaget mere elendighed og ødelagt flere menneskeliv end alle andre sygdomme lagt tilsammen. Har De ikke lagt merke til at alle disse "cranky'e", livstrætte, ubrugelige mennesker, De har truffet paa i verden, lider af daarlig fordøjelse og forstoppelse. Og alle disse kunde helbredes hvis de bare vidste, hvor helbredelsesmidlerne var at finde. Vi gjør ingen mirakler paa **Dr. BIORNSTADS SANATORIUM**, men vore kure i disse sygdomme har været saa enestaaende, at de har averteret sanatoriet udover hele Nordvesten og Canada. Hvis De har **fordøjelsesbesværigheder, appendicit eller forstoppelse**, hvis De har prøvet at blive bra men er blevet skuffet, saa er det Deres pligt mod Dem selv og Deres nærmeste at reise til Minneapolis og besøge eller skrive til **Dr. BIORNSTAD**. Fortæl ham om sygdommen og forlang hans frie, rigt illustrerede bog: **"NY VIDENSKAB FOR HELBREDELSE AF SYGDOM"** samt **VIDNESBYRD FRA NORDVESTENS LEDENDE MÆND**. (Direkte sporvogn til sanatoriet fra alle jernbanestationer).

2244 Nicollet Avenue

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 77, September 1914.

	Side.
Det norske folk i dets første fremtræden. Dr. Alexander Bugge	603
Tale i Chicago den 17de Mai 1884. Kristofer Janson	620
Optegnelser. S. G. Bertilrud	632
Red-River-dal'n. John P. Ivers	637
Pioner sang. John P. Ivers	639
Bøger om indvandringen til Amerika. B. L. Wick	641
Monroes bog om Norge. B. L. Wick	643
Husmansvisa. Anders Bjørgobakkene	644
Slægtskabsforhold i Selbu	647
Han Ola paa Hamrisbrøto. Forgeir Magistad	650
Paalde Andris. O. T. S.	652
Religiøse og sociale forhold i Lom og Skiaker i rationalismens tid. Dr. O. E. Hagen	653

Vi tillader os at kalde vore læsers opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

Et Spørgsmaal til Forældre.

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har udført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

“17de Mai Festskrift”

som præmie for abonnent paa “Samband”.

Paa indsiden af omslaget averteres 17de Mai festskrift. Det er en bog som indeholder en mængde fuldt paalidelige oplysninger, især om bygdelagene, og enhver bygdelagsmand bør ha og opbevare det. Sambands læsere faar nu en ekstra god anledning til at forskaffe sig denne bog, idet vi tilbyder den som præmie frit tilsendt til enhver, som bestiller Samband og betaler en dollar i forskud for et aar, og til gamle abonnenter som betaler en dollar i forskud for et aar og gir tilkjende at de ønsker bogen. Bogen bør bli mere udbredt blandt vort folk. Der er et oplag af den tilbage siden 17de Maifesten, og vi gir dette tilbud for at faa den udbredt der hvor den kan gjøre det største gavn.

Skriv til

Samband

322 Cedar Ave.,
Minneapolis, Minn.

Samband.

No. 77

September

1914

Det norske folk i dets første fremtræden.

(Tiltrædelsesforelæsning ved Kristiania Universitet af Professor Dr. Alexander Bugge 1903.)

Vi nordmænd, svensker og dansker er et led af den germaniske folkeart. Germanerne viser sig, alt første gang de fremtræder i historien, med sit sterke særpræg, som skiller dem ud fra andre indogermaner som romere, grækere, slaver og kelter. Tacitus's skildring af germanerne har sin gyldighed den dag idag: deres udprægede friheds- og selvstændighedsfølelse, deres hjærklighed til lov og ret, til en sædelig retsorden. Folket styres af konger, men har ogsaa selv del i styrelsen. Paa thinge møder alle frie mænd, afgjør om krig og fred, dømmes lov og ret. — Frie, selvstændige samfund, hvor hele folket har del i styrelsen, det er germanernes store indsats i historien, fremfor grækere og romere, som politisk aldrig naaede ud over byen.

Spvad er det da, som har givet germanerne deres særpræg? Hjærklighed til ret og frihed har hele den indogermaniske stamme eiet. Det særegne hos germanerne maa høre og indre forhold have skabt; agerbrug og fædrift, som var folkets vigtigste næringsvei, fædrden paa det aabne hav, mangelen paa byer, det kolde veirlig, som hærder legeme og hjæl, de høje fjelde og store fløve, som sætter et naturligt skille mellem folkene. Desuden har vistnok germanerne i gammel tid holdt sig mere ublandet end andre indogermaniske stammer, f. eks. romere og grækere. I hvis aarer der tidlig maa have flødt ikke-ariisk blod. Endvi-

dere boede de italiiske og græske folk lige fra de ældre tider hovedsagelig i murene byer. Følgen var, at grækerne og romerne tidlig blev bymænd, borgere, medens germanerne, som ikke levede i byer, vedblev at være bønder. Paa samme maade kan vel ogsaa forskjellen mellem germaner, kelter og slaver forklares ud fra ældgamle raceblandinger, fra landets natur og folkenes levefæte. Men germanerne, som Tacitus skildrer dem omtrent 100 aar e. Kr., udgjør endnu, paa saa undtagelser nær, ingen virkelige nationer, men er bare en række stammer, som indbyrdes neppe skiller sig fra hverandre. Den tid er for dem endnu ikke kommet, hvor metamorfosen, hamstifte, foregaar, da stammerne vokser til folk og nationer, hver med sit uforanderlige fysiske og aandelige særpræg.

Vi kan sammenligne menneskenes spaltning i racer, folkestammer og nationer med dyreracernes og planteracernes udvikling fra stamfædre. Tag f. eks. hesten, hvis stamtræ vi fuldstændig kan følge fra den tid da den skilte sig fra de øvrige hovdyr, Zebra, Esel osv. Hesten har i tidernes løb spaltet sig i en række racer, hver med sit varige særpræg, frembragt ved krydsning og rationel røgt, paa grund af landenes naturlige forhold osv., racer som: Araberen, ponyen, den danske hingst, Gudbrandsdalshingsten og den engelske fuldblodshingst. Paa lignende maade er det vel ogsaa, at de forskjellige menneskeracer har spaltet sig først i folkestammer og siden i folk og nationer.

Begrebet nation har gjerne en snevrere mening end det, vi forstaaer ved et folk. Nationens medlemmer taler samme sprog og tilhører den samme folkestamme. Men for at danne en nation kræves der desuden en levende følelse af samhørighed, at dens medlemmer har fælles maal, fælles minder, fælles kultur. Med „folk“ forstaaer vi noget videre, nemlig indbyggerne af et af de politiske grænser indesluttet omraade, som ofte kan rumme

forskjellige nationer. Ofteft falder dog begge begreber sammen; og i det følgende kommer jeg til at bruge ordene „nation“ og „folk“ om hinanden.

Nationerne udvikler sig som oftest lidt efter lidt. Mange smaa, i sprog og slegtsskab sammenhørende nationer jannes til en enhed. Men først efter at den politiske enhed er indtraadt, er det, at følelsen af samhørighed vækkes, at folket faar sit særpræg og bliver sig det bevidst. Meist sker det i store tider, naar daad øves, helst i trængselsaar, hvor ydre fiender truer folket og samler det, eller naar folket staar samlet mod store maal. Karl d. store havde samlet de germaniske stammer; men først længe efter hans tid under kampe med Magyarer og Normanner og paa det store tog til Italien, opstaaer den tyske nation. Angelsakserne faar i sit nye fædreland, paa Britanniens jord, sit særpræg forskjelligt fra andre nordiske stammers, udformet under paavirkning af landets natur, ved folkeblending og ved kulturtilførsler fra Rom, fra Kelter, fra Frankerriket. Men først under Alfred den store og i kamp med nordboernes vikingeskarer jannes angelsakserne til en nation. Fra den nyere tid kan jeg nævne den hollandske nation, som er voret frem under Nederlandenes frihedskamp, og den nordamerikanske, som endnu ikke er halvandet aarhundrede gammel, men alligevel har sit bestemte aandelige og antropologiske særpræg.

* * *

En særstilling indtager paa mange maader de nordiske nationer. Det er ikke lettere for en Bayer og en Mecklenburger at forstå hinanden, end det er for en nordmand, en svenske og en danske; Bayereren en katolik og Mecklenburgeren protestant; i livsvilkaar og samfundsforhold er der ogsaa ulighed. Dog tilhører Mecklenburgeren og Bayereren begge den tyske nation; medens vi nordmænd, svensker og dansker udgjør tre folk og tre nationer. Men samtidig har vi ogsaa følelsen af slegtsskab

og samhørighed, en følelse, som ikke bare er vaft ved de ydre politiske forhold. Det er over disse spørgsmaal, jeg i det følgende skal søge at kaste et streiflys.

Nordens folk tilhørte, som allerede Tacitus vidste, den germaniske folkeart — eller rettere den gren deraf, som kaldes den nordgermaniske. Og er der end den dag idag saa liden forskjel mellem nordmænds, svenskers og danskers sprog, at vi med lethed kan forstaa hverandre, saa var i gamle dage forskjellen endnu mindre.

De ældste nordiske sprogminder, skrevet med de saakaldte ældre runer, som med et rundt tal kan sættes fra aar 400 til henved 750, viser, at der paa den tid rundt om i Norden, fra Sleebvig i syd til Gaalogaland i nord og fra Upland i øst, til Sogn i vest, taltes det samme sprog. Først i vikingetiden begynder sproget at spalte sig i tre grene, norsk, svensk og dansk, for saa fra det 11te aarhundrede af klart at fremtræde som tre forskellige sprog. Dog udgjorde Nordens folk, paa den tid vi først begyndte at høre om dem, endnu ingen enhed. De var som alle germaner delt i en mængde indbyrdes uafhængige stammer, hvis navne vi for en stor del gjenfinder i de senere landskabsnavne. En romersk flaaede kom i aar 5 efter Kr. helt op til de danske øer. Den indskrift som fortæller herom, taler paa den kimbriiske halvø eller Sjælland om stammerne Kimbrer og Charudes. Ogsaa den græske geograf Ptolemæus fra det 1ste aarhundrede efter Kr. kender disse Charudes, hvis navn endnu findes i Gardeslyssel. Paa den skandinaviske halvø kender Ptolemæus ligeledes flere stammer, deriblandt Gaurer, indbyggerne af Gotaland, og Chaideinoi eller Heiner, indbyggerne af Hedemarken. Romeren Plinius — fra omtrent samme tid — giver os navnet paa en anden folkerig stamme, sandsynligvis i Mellem-Sverige, Gilleviones; de boede, siger han i fem hundrede landsbuer, det vil sige, at de boede i fem hun-

dreder eller herreder. Endnu da Jordanes i det 6te aarh. efter Kr. skrev sin Goternes historie, var forholdene i Norden for en stor del de samme. I Norge som ogsaa i Sverige boede der en række indbyrdes uafhængige stammer: Egder, Ryger, Gorder, Svear, Gaurer, Østgøter, indbyggerne af Ljust og Finnveden osv.

Lidt efter lidt begyndte dog Nordens folk at samle sig til nationer og stater i modsætning til de mindre enheder, folk, fylki og herad eller „herred.“ Den ældste stat i Norden er voxet frem i de brede bygder rundt Mälarens bredder, Svearnes land eller Svitjod i det gamle angelsachsiske heltekvad „Beowulf Sweoteod“ og „Svio-rife.“ Paa Kristi tider maa Svearne have dannet en nation. Tacitus taler i sin bog om Germanien som svearnes stat i selve oceanet, som foruden mænd og vaaben er mægtig ved sine flaaeder og styres af en sterk kongemagt. Svearnes konge er ikke længer en stammehøvding, men en virkelig „Tjodkonung,“ som Goterne kaldte „Tiudans“ og som nyere tyske retshistorikere har kaldt „storkonge.“

De forhold som samlede Svearne til en nation, ligger skjult i historiens mørke. Men vi tør formode, at det staar i forbindelse med, at Svearne boede ved Østerjøen og var Goternes naboer. Tidligere end de øvrige germanere optærdter Goterne nemlig som en samlet nation under „Tiudans“ eller „Storkonge,“ og fra Goterne har, mener de lærde, kongedømmet eller rettere kongen som storkonge ved Kristi tider vundet indpas hos de vestlige i Tyskland boende germaner. Men Goterne boede paa denne tid endnu ved Østerjøens sydlige bred og mellem dem og svenskerne var der baade frændskab og nær forbindelse.

Det egentlige Svitjod indesluttede oprindeligt bare byggerne rundt Mälaren. Men lidt efter lidt overvandt Upevearnes konger stammehøvdingerne og smaakongerne og lagde hele Sverige under sig. Paa Alfred den stores tid (ved aar

900) strakte Sverige sig alt ligesaa langt, som det gjorde siden i Middeltalderen, — endog Vefkinge regnedes dengang til Sverige. Længft holdt Gauterne fast ved fin uafhængighed, og først i middeltalderen smeltede Svear og Gauter fuldstændig sammen. Men alligevel kan vi alt ved Kristi tid tale om Svearne som en nation, en „Tjod.“

Yngre end svearnes er danernes rige Danmark. Danerne selv er vistnok en ældgammel stamme, hvis oprindelige hjem synes at have ligget i Skaane. Men til folk og nation er danerne først voxet frem under folkevandringen; saa kalder vi de germaniske stammers nydannelsestid, da folkene flytter og drager paa udfærd, mest mod sydlige og østlige, af romersk og græsk kultur prægede lande. Stammer samles til folk; nye riger rejser sig, blomstrer og forsvinder. De germaniske stammer i Tyskland smelter sammen til større folkforbund, som Saxer og Franker. I denne tid opstaar ogsaa det danske folk. Oldtidens forfattere nævner intet om danerne. Den ældste efterretning om dem findes hos Jordanes og stammer fra den norske stammefonge Rodulf, som før 525 kom til Theodorik den store i Italien og blev dennes mand. Ifølge Jordanes er danerne udgaaet fra den skandinaviske halvø og har fordrevet Herulerne fra deres boliger. Herulerne, hvis navn i folkevandringstiden gjenlød rundt om i Europa, var en nordisk folkestamme, som synes at have boet i det sydlige Sverige og mulig tillige paa endel af de danske øer. Fordrevet fra sine hjem drog Herulerne sydover og bosatte sig tilslut i det nuværende Ungarn. Her blev de overvundet af romerne. Men endel af dem foretrak at drage nordover igjen. De kom, fortæller historiefriberer Prokop, omkring 512 til Sylland og „vandrede gennem danernes folkestammer.“ Derfra sejlede de over til Sverige og fik boliger ved siden af Gauterne. Fra denne tid og ned gennem hele det 6te aarhundrede hører vi

ofte om danerne. De drager paa vifingefærd til Franfrige og plyndrer i de vestlige farvande og intet nordisk folk er saa godt kjendt i fremmede lande som danerne. Saaledes er altjaa danernes rige opstaaet, som en følge af folkevandringen, ved erobring og vel ogsaa ved samling af før skilte stammer.

Det samme indtryk faar vi af „Beowulf“ og af digtningen om Nolo Krake, som ligeledes maa grunde sig paa overlevering fra før vifingetiden. Begge steder fremstilles Daner og Svear som to forskjellige nationer.

Men endnu fandtes der intet rige Norge og ingen Nordmænd. Vifingetiden er nydannelsestiden for den nordgermaniske folkestamme. Nordboerne drager som i en ny folkevandring — paa tog til fremmede lande; riger vindes og skiftes; nybygger grundes. Nordens folk stedes til møde med kristendom og med Vesteuropas høiere fra Rom stammende kultur. Den indre gjæring; de store maal, som samlede folkene, kulturtilføjelsen udenfra, alt dette virker sammen, saa vifingetiden bliver en hamstfets tid for de nordiske folk. I denne tid er det, den norske nation opstaaer.

* * *

Oprindelig udgjorde Nordmændene en række forskellige stammer, som hver boede i sit Fylke — saa kaldes vort lands ældste inddeling. De høie fjelde, som skiller mellem dalene og stænger bygd fra bygd, gjorde at folket først sent samlede til en enhed. Rimeligt er det ogsaa, at oprindelig forskellige stammer har beboet Norge. Navnet synes at tyde paa, at Nøggerne i Rogeland har tilhørt samme stamme som de østgermanske Rugii ved Weichselfloden. Stammenavnet Gorder er vistnok det samme som de jydsk Charudes i Gardeshjæl. Og „Historia Norvegia“ fortæller, at Trøndelagen er bebygget fra Sverige. Først mere indtrængende sproglige og antropologiske undersøgelser vil dog formaa at give svar paa

alle disse spørgsmaal. Sikkert er det ialfald, at Norge før Harald Haarfagers tid var befolknet af en mængde indbrydende uafhængige stammer, som dog stod hverandre nær baade i jprog og ved stammeslegtiskab.

Og Haralds samling kom ikke som lyn fra klar himmel. Alt længe før hans tid havde stammerne flere steder i vort land sluttet sig sammen til større enheder. Saaledes i den jydvestlige del af vort land, som alt paa folkevandringens tid stod i forbindelse med landene hinsides Nordisjøen og hvor folkemængden var forholdsvis meget tæt. Vi har hørt om kong Modulv, som kom til Theodorik i Italien. Jordanes's ord, som dog er dunkle og bredne, synes at vise, at Modulv var konge over en række stammer i det jydvestlige Norge, deriblandt indbyggerne af Grenland (den jydlike del af Telemarken) samt Egder, Ryger og Gorder. Røfstenen i Østergötland, vikingetidens merkeligste mindesmerke, nævner digtninge om fortidens helte: Om goterkongen Theodorik og om tyve konger som i fire aar sad i Sjælland under en fælles overkonge, men tilslut faldt i en blodig kamp. Disse konger tilhørte norske stammer: Ryger, Gorder og Heiner. Deres Overkonge kaldes Raadulv. Er han den samme som den Modulv, som blev Theodorik den stores mand?

I vikingetiden finder vi den samme samfølelse mellem stammerne i det jydlike Norge. De første vifinger, som i 793 landede ved Englands kyster, sagde, at de kom fra Herrethaland, d. e. fra Gorderland. Og det ældste navn, som irske skrifter kjender paa vifingerens hjemland, er Hiruath, som ogsaa synes at betegne Gorderland. Og siden — da Harald Haarfagre samlede Norge, mødte han, som vi alle ved, den haardeste modstand i Saresfjorden. De samme stammer, som alt paa folkevandringens tid havde staaet sammen, stod der paany samlet: Gorder, Ryger, Egder og Telemarvinger.

Men Norges samling til et rige skulde dog ikke udgaa hernefra. Bygderne ligger for spredt, fjeldene er for høje og ufremkommelige. I vide, flade bygder, helst rundt en fjord, et indhav eller ved en bred elv har folket lettest for at samles til enhed. De ældste folk, som har dannet større riger: Babyloner, Egyptere og Kinesere, har boet i slige lande. Og i Norden er Svearnes nation opstaaet i bygderne rundt Mälaren.

Baade i det nordlige og i det sydlige Norge ligger der slige bygder. Følkerne rundt Trondhjemsfjorden: Zunderøen, Sparbuen, Verdalen, Stjørdalen, Strinden, Guldalen og Orkedalen udgjorde alt længe før Harald Haarfagers tid en samlet enhed, „Trondheimr“ eller „Throndhjem.“ Ens lov og ret herskede heroppe i Trøndelagen, saa kaldtes for Arilstid Trøndernes lovomraade, hvor udsendinger fra alle de trønderste Følker havde sit fælles ting paa Frostøen, eller kanske oprindeligt paa Øren ved Nidaros. Men Trøndelagen havde ingen fælles konge; det var, hvad vi kunde kalde en føderale republik. Den eneste høvdingeæt, vi kjender heroppe, var Ladejarlernes. Dette var vistnok fremfor noget andet grunden til, at hele Norges samling ikke kom til at udgaa fra Trøndelagen, hvor dog i gammel tid landets hovedstyrke laa.

Den største samling af brede sammenhængende bygder i vort land strækker sig fra Kristianiafjorden opover til Thyrfjorden, Randsfjorden og Nisjøen. Herfra var det, Norges samling skulde udgaa. Sagnet fortæller, at Haralds æt stammede fra Ynglingekongerne i Upsala. Sifre historiske vidnesbyrd viser, at Vestfold og Jylland ved aar 800 hørte til samme rige. Evenke og vel endnu mere danske forbilleder var det vistnok, som ledede Harald og hans æt under deres arbejde paa at samle Norge. Allerede Halvdan Svithain, den første af ætten, som vandt rige i Norge, herskede baade paa Opplandene og i Vestfold. I det gamle kvad „Ynglingatal“ kaldes han „Tjod-

fonunge," „konge over en nation." Tilslut kom Ynglingefongernes rige til at omfatte næsten hele det jydøstlige Norge. Og allerede Haralds egen far, Halvdan Svarte, udstrakte sin magt til Vestlandet og blev konge i Sogn.

Saaledes var veien paa mange maader banet for Harald Gaarfagre og hans store verk. Og Nordmændene var alt begyndt at føle sig som en nation forskjellig fra dansker og svensker. Det var vikingetidens verk. Mænd fra Lindesnæs og op til Gaalogaland sejlede jammen vesterud, vandt land og grundede nybygder. En fælles fører, en konge, som kunde lede frigerikaren, trængtes snart. Ved aar 840 fik Nordmændene i Irland sin første konge, Turgeis, det er vel „Torgest." Ti aar senere ser vi nordmænd og dansker kæmpe paa liv og død mod hinanden om herredømmet i Irland. Det er første gang, vi ser de to folk mødes som to forskjellige nationer, første gang overhovedet, at Nordmænd optræder som en nation. Paa denne tid er det ogsaa, navnene Norge og Nordmænd først kommer i brug. Norge eller „Noregr" „den nordlige vei," „Nordmadr" „en mand fra nord" og norrøn" eller „norst," disse navne er ogsaa rent sproglig set, som folkenavn yngre end Daner og Svear, om hvis mening der endnu er strid. Nimensigvis er det danske og svensker, som først har kaldt os for „Nordmenn;" ligejom vi i gamle dage kaldte tyskerne „Sudrmenn" „sydmænd" og irlenerne „Westmen." Allerede den haaløigste høvding og Polarfarer Ottar, som flygtede for Haralds „ofriki" og kom til Alfred den store og fortalte ham om sine reiser, baade han og kong Alfred selv bruger „Nordmenn" som et fællesnavn paa vort lands indvaanere i modsætning til Daner og Svear, og „Nordweg" som navn paa Norge.

Saaledes har, ser vi, forskjellen mellem de tre nordiske nationer sine rødder langt tilbage i tiden. Vi øiner den i folkehymne, i Guds tro, i digtning, i samfundsforhold. Normæn-

dene, hos hvem jøndringen i stammer havde varet længst, er sterkt aristokratisk, har en næsten overmægtig høvdingeklasse og samfølelsen er liden. Gaarde, vilde og trodsige naturer med glimt af det jetteagtige, af de ubundne, mørke naturkræfter, som i Egil Skallagrimsøn og hans æt. Stolte, overmodige, men ogsaa høimodige, men kantede som fjeldet selv, ivrige dyrkere af Tor, kraftens uslebne Gud. Danskerne staar ligejom Europa nærmere, er mere slebne og høviffe, men fremviler ikke saa mange kanter og ingen saa særpræget skikkelse. I digtningen trænger hos dem det rent menneskelige sterkere frem end kraften og styrken. Vi fornemmer den mildnende indflydelse fra Danmarks smilende „Vang og Vænge." Ikke Tor, men Odin, Krigskunstens og aandsoverlegenhedens Gud, er hovedguden. Svenskerne, som vi fra disse gamle tider hører saa lidet om, synes mer at have lignet Nordmændene end danskerne baade i samfundsforhold og hymne. Veindringeren for det store og fantastiske, for de fjerne maal synes til alle tider at have præget svenskerne: Vidunderlige tog til fjerne egne, Karelen, Estland og Rusland. Olav Skøtkonung, som praler af sin æt som stammer fra guderne selv; Røfstenens runemester, som i dunkle ord og med end dunklere tegn taler om fortidens storhed, en mand, som i lærdom, i hymne og ved fantasiens formløshed er et jidestykke til Rudbeck, som i sit mægtige verk *Atlantica* lader Sverige være Noas og menneskenes Urhjem. Men svenskerne har ogsaa til alle tider, trods det fantastiske drag i sin karakter været praktiske mænd med fast greb paa livets realiteter. I gamle dage var Gotland et midtpunkt baade for kunst og for handel, og i Upland minder end den dag idag Runnestenene om høvdingen Jarlebanke, som har bygget broer og lagt vei for mennesker.

* * *

Nordens folk har fra ældgammel tid ofte staact mod hver-

andre i strid og kamp, herjet høs og vundet land fra hverandre. Men samtidig har de altid baade hjemme og ude, eiet fortaael- sen af at vi to er frænder og hører sammen.

Frankiske forfattere kalder vikingerne med et fællesnavn „Normanner,“ det samme gjør Angelsakserne, som end hyppi- gere kalder dem Daner. Frerne kalder dem Lochlannaig eller „mænd fra Lochland,“ oprindelig kanske et navn paa fjordene i det vestenfjeldske Norge.

Selve vikingetogene, de nordiske folks første og kanske største indførsel i verdenshistorien, er for den allerførste del ikke udført hver for sig af nordmænd, svensker og dansker, men af dem alle i fællesskab.

I den store Normannerhær, som i den anden halvdel af det 9de aarhundrede udførte saa mangt et storværk i England og Frankeriget, stod der baade danske og norske mænd. I Northumberland og i Femborgegnen i England byggede nordmænd og dansker fredelig side om side. Til Island drog høiættede svensker sammen med norske høvdinger, men ingen regnede dem for fremmede.

I farens stund syntes dog samholdet bedst: Ved Bruan- burg, da nordboernes vælde i Northumberland gik tilgrunde og nordboer fra alle egne af de britiske øer stod sammen mod Æthelstan og angelsakserne; i Normandie, da nordboernes vælde efter Rollos død var truet og Normannerne fik hjælp af Harald Blaatand fra Danmark; under kampene i England i slutningen af det 10de aarhundrede, da vikingerne førtes af normanden Olav Trygvesson og Svein Tjugeskjæg og de stadig fik hjælp og tilhold hos sine stammefrænder i Nordmandie. Men fremfor alt i Clontarfslaget ved Dublin i 1014. Vikingeti- dens store folkedag, da Dublins kong fik hjælp fra hele den nordiske verden; fra Shetlandsøerne og Orkøerne, fra Hebriderne, Man og Cumberland, fra Northumberland, Wales og

Cornwall, ja selv fra Normandie og Flandern, fra Island og Færøerne og mulig helt fra det fjerne Gotland. Hele den nordiske verden, fra Novgorod i øst til Dublin i vest, følte sig som en enhed, knyttet sammen ved sprog og stammeflegtskab, ved ægtefæber mellem fyrstehøjene, ved fælles minder og fælles maal. Den nordiske folkestamme var et legeme, som følte det i alle sine lemmer, om et af dem blev jaaret.

Og i Norden selv. Der er selvstændighedsfølelse nok, baa- de hos dansker og svensker og ogsaa hos nordmænd; danskeres vælde i Norge formaaede ikke i længden at holde sig mod den voksende nationalsfølelse. Men trods striden og spliden var der alligevel samhold i Norden; følelsen af stammeflegtskab og nød- vendigheden for at holde sammen. Da det gik ud til krig mel- lem Olav den hellige og Olav Skøtkonung, stødte det paa mod- stand hos almuen baade i Norge og i Sverige. Bønderne i Viken kmurrede og vilde, at kongerne skulde slutte fred og fik Bjørn Stallare til med held at tale sin sag.

* * *

Hvis De Snorres Skildring af forhandlingerne paa Upp- sala thing og Torgun Landmands stolte tale, da Olav Skøtkon- ung vilde nyde strid med Olav Haraldson? Olav Skøtkonung var storjenske. Han vilde vinde Norges vælde under sig, det ingen Sveafonge før ham havde strakt sin haand ud efter, herje med ild og odd. Men slikt var ikke efter bøndernes hug. De følte at normænd og svensker var brødre, som skulde holde fred og ikke ufred. De vilde, at sveafongen skulde slutte fred med Olav Haraldson og gifte ham med sin datter og heller binde tilbage de riger i Austrveg, som hans frænder og forfæ- dre før ham havde eiet. Og bøndernes vilje seirede tilslut. Intet sted i de gamle skrifter faar vi et klarere billede af nordmænds og svenskers følelser ligeoverfor hinanden end disse skildringer. Begge folk, med kongerne i spidsen, var stolte og

fulde af selvfølelse. Ikke kunde det falde sveafongen ind at forte et gran paa sin ret. Men lige fuldt følte Svearne dengang, at nordmændene var en selvstændig nation, som ingen fremmed havde ret til at søge at trælle og kue. Men de følte ogsaa, at folk fik holde fred i Norden — for normænd og svensker var brødre og stammefrænder — skulde det være tale om at virke og øve storverk i fremmed land.

Dg ligedan nordmænd og dansker. Det er intet tilfælde, at det netop er Norge, som ned gennem tiderne har været i forening, snart med Danmark og snart med Sverige. Nationalsfølelsen vakktes i Norge senere tillige end i vore to broderlande. Dette gjorde, at Norge ligesom blev det unaturlige bindeled mellem Nordens lande. Uagtet slegtflabet oprindeligt kanske var nærmere mellem dansker og svensker, saa følte alligevel i historisk tid begge folk sig mere i slegt med Nordmændene end indbyrdes. Dg i Norge, hvor splittelsen, som vi ved, varede langt ned i tiden, følte folket sig lige nær i slegt med baade svensker og dansker. Vestfold og Jylland var, har vi hørt, ved aar 800 dele af samme rige. Harald Blaatand, Svein Tungefjæg, Knut den mægtige havde alle for en tid vælde i Norge. Grunden til dette kan ikke være nogen anden, end at Nordmændene endnu ikke rigtig havde følelsen af, at danskerne tilhørte en fremmed nation. Norske høvdinge saa det endnu ikke som landsforræderi at gaa i danefongens tjeneste. Dg mange Nordmænd blev af Knut den mægtige sat til at styre i England, først og fremst Erik Erikson Ladearl og dennes søn Haakon. Magnus den gode blev, som vi ved, efter Særdednuts død konge i Danmark.

Mange andre vidnesbyrd er der ogsaa, som viser, at normænd, svensker og dansker i dette det første afsnit af vor sifre historie følte sig som nære frænder i modsætning til vender, franker, irer og angelsakser. Aldrig hændte det f. ex. at nor-

mænd paa vifingetog langs Sveriges og Danmarks kyster gjorde indbyggerne til træller sliq som de gjorde med vender og irer. De kunde nok brænde og plyndre — heller ikke det var dog i vifingetiden hyppigt eller tyktes høveligt. Men trælbindinge — aldrig.

Dg et andet vidnesbyrd, som siger endnu mere: Da Norge i Olav Haraldsøn havde faaet sin første helgen, hele Nordens første helgen og martyr, saa blev han, kan vi med tryghed sige, ikke bare Norges, men hele Nordens nationalhelgen. Til hans sfrin valfartede svensker og dansker, lige fuldt som normænd. Hans dag, Olof, feiredes overalt, hvor nordboer byggede. Dg kirker reistes til hans ære rundt om i Norden og i nordiske nybygger. Der fandtes kirker og kapeller indviet til Hellig Olav fra Novgorod til Gotland i øst til London og Dublin i vest. Olavsdyrkelsen var det, kan vi sige, som i den første tid gav de nordiske kirker deres nationale præg.

Aller vigtigt taler dog sprogets og skaldenes vidnesbyrd. De islandske skalde, som i det 10de aarhundrede drog ud for at vinde guld og hæder, følte sig endnu fuldt som Normænd. I Norge havde deres ættemænd levet og der var deres ætjerd, som de ogsaa ofte — jaaledes som Egil Skallagrimsøn — søgte at vinde tilbage. Dg dog finder vi islandske skalde rundt om i Norden og hvor nordboer byggede. Hos Olav Kvaaran i Dublin, hos Ørnøjarlene, ved Olav Trygvessøns og Olav Haraldsøns Gird lige vel som hos danefongen og sveafongen. Overalt følte de sig hjemme og blev modtaget med lige stor hæder. Thi sproget var jo væsentlig det samme. Nordens sprog kaldtes med et felles navn dansk tunge, og skaldene, af Olav den helliges egen skald Sigvat, i sagaerne, og rundt om i Norden.

* * *

Vi maa dog ikke af alt dette slutte, at folk ikke følte forskjellen. Udtrykket norrønt maal om det norske sprog fore-

fommer ogsaa, om end jent, i den islandske literatur. Og nordmænd, bosat i Danmark eller Sverige, kaldte sig fra ældgammel tid norrøne mænd. Jeg kan nævne indskriften paa den danske Egeasten, hvor en mand kalder sig „godsbestyrer hos Ketil den norrøne.“

Alle disse vidnesbyrd fører til en slutning, som er vel kjendt og almindelig antaget: Nordmænd, svensker og dansker danner fra den historiske tids begyndelse, d. e. fra vikingetiden, tre forskjellige nationer, hver med sit udprægede Dyrne.

Fra ældgammel tid har der været strid og kamp i Norden, fra Rolv Krake og ned til Knut den mægtige, da normænd og svensker stod sammen mod danskerne. Men samtidig har der ogsaa stedse været samfølelse og samhold. Overalt, hvor dansk tunge blev talt, vakktes nordboere i Clontarfslaget til kamp for Dublins vælde, og til dem alle trængte Hellig Olavs dyrkelse. I Konghelle enedes Magnus Barfod, sveafongen Inge og Eric Gmune af Danmark om fred og forlig og som pant paa freden fik Magnus tilægte Inges datter, hun som fik tilnavnet Fredskolla.

Slig har forholdene til alle tider været i Norden: Forskjel og særpræg, men dog samhørighed og samfølelse.

Slutning.

Og saa til slutning et spørgsmaal: Hvoraf kommer det, at bayerre, meklenburgere og prøssere udgjør en nation, den tyske? Men vi nordboer, mellem hvem forskjellen i sprog og levevei dog ikke er større, vi udgjør tre nationer, normænd, svensker og dansker. For det første maa vi mindes, at i Thyfland er der vel enhed i det ydre, men indadtil er der endnu forskjjel og særeeiendommeligheder. Germanernes samfundsforhold, sliq som de oprindelig udviklede sig, var iveien for dannelsen af store stater. Folkestammerne dannede hver for sig en

naturlig enhed hver med sin rets- og thingordning og med sin høvding i frig og i fredstid. Men saa kom folkevandringen og dermed ogsaa forbindelsen med Romerriget og med romersk kultur. De første store germaniske riger, som skabtes, var alle erobningsriger: goternes, frankernes og vandalernes. De franske konger følte sig som efterfølgere af de romerske imperatorer og ikke bare som germaniske stammekonger. Med Karl den store vaagner paany drømmen om et verdensherredømme. Men drømmen stammer fra byen Rom, ikke fra germanernes skovbøgder. Keisertanken og romernavnet er det, som i middelalderen skabte Thyfland og den tyske nation og som holdt den samlet, og ikke nogen fra germanerne selv udgaaet samlingsstanke. Det andet store germaniske samlingsrige, som endnu bestaar, er det engelske. Men dette rige er grundlagt paa fremmed jord. Før angelsakernes erobring udgjorde det nuværende England en enhed, var en romersk provins, og indflydelse fra romersk kultur og fra Frankerriget gjorde fra første tid af sin indflydelse gjældende. Derfor skjød ogsaa her samlingstanken tidlig vort. Vestsachsernes konger, som samlede England, følte sig ikke som samlingshøvdinger, men som imperatorer. Deres officielle titel er ikke det germaniske „cuning,“ men det græske „basileus,“ eller paa latin „rex totius Britanniae.“

I Norden er, trods slegtstikabet i sprog og samfundsforhold, forskjellen mellem nationerne ældgammel, ældre end hos germanerne i Thyfland og hos angelsakernes. Desuden gjorde indflydelsen fra romerriget sig først sent og middelbart gjældende. Nordens konger var paa Karl den stores og Alfred den stores tid ikke andet end stammehøvdinger. Knut den store drømte nok om et skandinaviske rige. Men det strandede paa modstand i Sverige og Norge. Og naar forsøget paany har været gjentaget, har det altid paany maattet strande: Natio-

nalforskjellen er for dybt rodfæstet hos de nordiske folk. Men ligesaa gammel som følelsen af forskjel og selvstændighed er følelsen af, at Nordens folk er frænder og brødre. Følelsen af, at Nordens folk er henviit til at dele sælles stjæbne, bære last og braft sammen. Naar den følelse har seiret, har det altid været til held for Norden: Da svearne mødte Olav Skøtkonung til fred med Olav Haraldsøn, da Magnus den gode og Hardeknut sluttede forbund, og da Magnus Barfot, Inge og Erik Emune mødtes til fred i Kongehelle. Derimod da dansker og svensker glemte historiens lærdomme og havde frig og ufred, fra svaarskrigen og ned til Karl den tolvtes dage, saa hevnedede det sig blodigt paa Nordens folk selv, gjorde Nordens stater til magter af tredje rang. De nordiske folk er ikke og kan — jaavidt vi siner — aldrig blive en nation. Men som selvstændige individualiteter kan de virke sammen og udføre et virke i fredens og fremskridtets tjeneste, som de aldrig kan, om de søger at staa alene og mod hinanden.

Tale i Chicago den 17de Mai, 1884.

Kristofer Sanjon.

(Det er altjaa 30 aar siden denne tale blev holdt og politiske spørgsmaal og tilstande har forandret sig meget i denne tid, men vi synes at talen er af saadan vigtighed, historisk betragtet, at vi gjengir den efter et avisudklip vi har gjemt paa siden den blev trykt her).

Svad betydning har frihedsdage for et folk? Jo, de har den betydning, at paa dem blev der udrettet noget, som har sat merke i folket for evigt; paa dem har folkets iboende kraft samlet sig i et brændepunkt, til en lysende daad, der skal bære vidne for slægterne nedover, og være trøst til en fremtidig udvikling. De er dage til minde om en tid, da frihedens vinge-

slag juste over folket, da frihedens Gud aandede paa dem, saa der kom liv i døde ben, saa øinene glødede, og kinderne rødmede, og hjertet slog, og villien staafttes, og begejstringen tændtes, saa de for en gangs skyld glemte at spørge efter pengepungen og forretningstrajiken, glemte at spørge bare efter sig selv, men gav alt, ja sig selv hen til sit fædreland.

Men det værk, som er bleven fuldført paa folkets frihedsdag, det er ikke gjort for atter at begraves, udslettes og glemmes — vi jubler ikke for de døde, men for de levende — det blev gjort for at være et frugtbart frø, saaet ned i historien, hvopaf de kommende tider skal bære modne afs, der atter igjen kan frembringe ny sæd. Folkets frihedsdage skal ikke være lig de ægyptiske Mumier, balsamerede, gaa i træ eller sten, som tages med i vore gjæstebud og vises frem til tilskuerens nysgjerrighed og latter; nei, de skal være evig rødfinde, levende, talende, aandende den samne begejstring i folket, som der var, dengang de blev til. Frihedsdagene er haabets dage, haabet om, at det kommende aar skal kunne fejre frihedens fest sandere end den kan iaar, haabet om en stadig fremgang i frihed i frihedsdagens aand. Hvis ikke dette kan siges, at folket har udviklet sig videre i frihed i kraft af sin frihedsdag, da er frihedsdagen en sorgens dag istedetfor en glædens, da bør vi være tilmode som fader og moder, der sidder grædende paa graven over et fjært barn.

Sæt, at den amerikanske republik var bleven erklæret, og saa Amerika nogle aar efter igjen var junket ind under Englands vælde, da vilde det været intetigende, ja latterligt at fejre 4de Juli, som vi nu fejrer den, fordi den da blot havde været en frihedens kraftanstrengelse, der døde i fødselen, og intet merke efterlod. Nei, for at frihedsdagen skal have betydning og mening for et folk som mindedag, saa maa de have efterladt sig merke, have sin saga efter sig. De maa være fol-

fenes regnskabsdage. Paa frihedsdagene har folket at stanse for at se tilbage, hvor lang bane fremad det har gaaet siden sidste frihedsdag — eller hvorlangt det har gaaet tilbage. Det er oppjørets dage, og viser ikke kassebogen noget tilovers, ja neppe balance, saa er det daarligt tegn paa folkets status, en ting, som bør fremkalde uro hos det og spøragsmaal hvorfor. Na, da bliver fejtdagen en vemodsdag, da bliver det et dæmpet hurra, som lyder, da bliver det opstjyltede kunster og ikke folkets glade hjerter, som ledsager tilstelningerne.

Jeg er bange for, at der er en dæmpet 17de Mai hjemme iaar, venner. De samler sig ikke høire og venstre med glade hurraraab om hverken stortingsbygningen eller Karl Johansstatuen, glemmende smaa uenigheder i den fælles glæde over fædrelandets frihed og fred, og druknende avisfjæveleriet i et glas vin og en omfavnelse efter middagen. Na nei, bruddet naar dybere end som saa, det er ikke smaaafjævl, det er ikke smaauenigheder, som skiller, det er principer, det er ting, som rører Frihedens hjerterod, det er førger, som maa kjæmpes ud paa historiens valplads til en af parterne giver sig eller falder; det er ikke saar, som kan heles ved pene taler og ved hurra. Og derfor er jeg ræd for at 17de Mai hjemme idag er en uhyggelig dag, en dag, hvor der skal ofres til partilidenstaberne mere end ellers, en dag, som skal vies partidemonstration istedetfor fælles glæde, en dag, der bliver moder til mange bitre ord, mange hadsfe udfald, mange daarlige vers, megen meningsløs, oppfruet, overdreven udtalelse. Det ene parti vil pibe og hysse, hvor det andet parti ofrer blomster og viraf.

Syttende Mai! det har en forunderlig klang for norske øren! Vi mindes alle de gange som børn, da vi løb paa gaden med vort slag i haanden, eller stod i vinduet hos moder og saa paa professionen gaa forbi med alle de brogede faner, og musikken spillede, og smaa og store raabte hurra — jeg ser nu saa

tydelig for mig Ole Bull med en bergenssk sjuover under hver arm, prijende paa den maade frihed og lighed, medens musikken falder ind med hans marsch i spidsen af toget — eller Bjørnson, den gang han i al sin vældet stod paa Zonsvoldene i Bergen og talte, saa Barytten løstede sig op af forfærdelse hos alle byens pene autoriteter, mens mængden skreg hurra for Bjørnson istedetfor for 17de Mai. Og sækkeløben og flatren i stangen og kaproning, 6 skilling hos mor til at kjøbe „snop“ for — og saa glædesblusjene paa Fløisjeldet, om kvelden og fyrbærkeriet — af ja, det er barneminderne fra 17de Mai.

17de Mai! den minder om mændene paa Gidsvold — den minder om Kristian Magnus Falsens ildfulde øine, om Zonas Reins flammende veltalenhed, om Wedels klare aand og Eversdrups uforsædethed — den minder om fare, spænding, nød, fædrelandsbegeistring, den minder først og fremst om vor grundlov, vor dyrebare grundlov, gjennomført af tankerne fra frihedsbevæggelserne ude i det store Europa, baaren af løsenet: Frihed, lighed og broderskab, løftet af kjærlighed til de smaa, af følelsen af retfærdighed. Hvad er det nu, som har gjort, at grundloven hjemme er bleven et tvistens æble, istedetfor et samlingspunkt for alle i folket? Ak, det er det, at den friheds- og lighedsaand, som blæste over folkene fra den franske revolution af, bare var som et forbigående pinjeveir, den ild, som tændtes i hjerterne, var bare en blaffende lue — ikke den stille, varmenne, lune arneflamme. Den franske revolution havde aabnet øinene for det undertrykte og vold, hvorunder folkene lavere lag havde lidt. Mennekkjærligheden, retfærdighedsfølelsen luede op i den, og det er et af de vakreste blade i menneskeheden historie at læse om hvorledes de høie, de begunstigede, som sad inde med magten, med myndelsen, med privilegierne, frivilligt jagde disse ifra sig, og kappedes om at gjøre uretten god igjen, som aarhundreder havde søgt, hvorle-

des skoler oprettedes, lænker afhuggedes, og de jmaas lag blev forjvaret. Men man kan ikke ustraffet stænge folkelidenstfabens roddyr i jernbur; man kan ikke vente, at dette, naar det bryder stængerne, skal tage tilbørligt, pent hensyn. Udskeielseerne fulgte i revolutionens spor, hoveder begyndte at kappes paa Konkordiepladsen i Paris, blodstrømmer flød, og da begyndte aristokraterne at blive bange. „Nei, det gaar jo ikke an at gjøre noget for dette folk,“ tænkte de, „det gaar jo ikke an at slippe disse dyr fri, de bærer sig jo ikke ad som mennesker, lad os faa den gamle tingenes tilstand tilbage, lad os faa dem i bolt og jern igjen.“ Og saa tyede de igjen ind under fyrsternes og kongernes og magtens vinger, og reaktionen begyndte, reaktionen fra bureaukratiet, de aandsdannede, aristokraterne.

Den begeistring for bonde og arbejdsmand, som havde været oppe, havde bare været en æstetisk begeistring, de kunde tale om bonden og hans idylliske liv paa fraastand; — da han saa for alvor begyndte at ville være med, og kom trampende ind med sine begjæms sko og staldlugtende klæder — da — ja da følte de sig ubehageligt berørte, søgte at faa ham paa dør og lufte ham ud. Kristian Magnus Falsen oppe hos os, han grundlovens fader, blev forræder mod sit eget værk, mange af de mest begejstrede frihedstalere blev atter embedsariokrater, som de havde været, og kongemagten og hoslivet og ordenerne og hele dette middelaldrende stel virkede som bedøvende røgelse i deres næser. Siden den tid har det hølget i Europa mellem tryk og modtryk. Det berettigede raab paa frihed og lighed, der skaffede sig luft i den franske revolution, har aldrig forstummet, kan ikke forstumme, fordi det bærer retfærdighed, simpel menneskeret til sit løsen, fordi det bærer fremtiden, udviklingen i sit skjød, mens den gamle tankegang bærer stillestaen, tilbagegang, fastslaaen af forældede former. Og disse to principer: enten folkenes lighed eller stændsforstjæl, enten

privilegier eller afskaffelse af privilegier, enten forstjæl for loven eller ligeret for loven, enten magten hos kongen eller magten hos folket, de brydes ude i Europa i voldsom kamp, det skummer og koger som et oprørt hav, og brydningen har ogsaa naaet op til gamle Norge i den hidtige kamp paa livet, som der nu foregaar. Det brydes ude i Europa — der høres dønninger i socialist- og kommunistbevægelserne, i arbejdsstreikerne og disse hule drøn, som bebuder torden, revolution, de vil aldrig ophøre, før folket har faaet den ret, det fordrer som mennesker og statsborgere. Og saalænge vil disse dønninger gaa, til folkets ret er blevet mættet, og udskeielseerne vil følge dem, saalænge de med vold trykkes tilbage. Og de trykkes tilbage med vold. Bismarck sidder bag ryggen af „den grosse Kaiser Wilhelm“ som en edderkop i nettet og spinder sine intrigers fine traade med keisermagten som centrum, brugende alle de sumvende frihedssluer, der tilfældigvis er bleve fasthængende i nettet som føde for hans keiserlige majestæts allerkeiserligste ideer. Czaren af Rusland knytter sin jernhaand stramt om enevoldsmagtens tøiler og jætter haardt mod haardt, og folkebevægelsen, frihedskravet nede i dybet fjemper forgjæves mod hans jernbraadde og soldaternes bajonetter. Og landets adleste blod tappes, mænd og kvinder svinger i galgerne, studenter sendes til Sibirien, ja fredelige borgere rives fra deres familier og kastes i fængsel paa bar mistanke. Og saa jættes forbrydelse mod forbrydelse, i fortvivlelsen mord mod mord, dynamit mod jernlænker, keisermagten vil ikke give sig, og folkemagten vil ikke give sig.

Se paa Irland! samme kamp. Det fromme, kristelige England løser neger-slaver i Afrika, men binder hvide folk i Europa. Det har nu gjennem rækker af aar mishandlet det irske folk og behandlet det som undertrykte trælle. Frihedsstrangen hos folket har havt sine martyrer, Robert Emmet har

biet friheden til feier, men i raseriet over forgjæves at raabe, forgjæves at stønne og lide, griber hadet til forbrydelsen som vaaben for at skaffe sig ret, og hujene sprænges, jernbanerne væltes, luften er som fyldt med usynligt sprængstof.

Det norske folk er et feigt, taalmodigt, lovlydigt folk. Vi hører ikke om noget saadant hjemmefra, gudsfelov. Det ligger i stilhed, svælger uretten og gaar stille og værdigt lovens vei. I ethvert andet land vilde, hvad der nu foregaar hjemme, fremkaldt revolution; i ethvert andet land vilde en konge, der har vovet at gjøre, hvad Oscar den anden hjemme har gjort, at spytte sit eget folk bent i ansigtet, været affat og jaaget for lang tid siden.

Der er fortalt os i gamle Homer, at naar guden Jupiter paa sit høie Olymp rustede sine ambrosiske lokker, da skjalv Olympen, og tordenen og lynilden bragede. Alle konger har forsøgt at efterligne Jupiter i dette; de rytter sin allongeparlyf og tror, at folkene skal blive bange, men forskjellen mellem før og nu er den, at i gamle dage blev folkene virkelig bange, og de havde grund for det; men nu bare ler de frie folk, naar det brager deroppe ved hoffet; thi de frie folk har forsikret sit liv i frihedens store livsforsikringselskab, og det har givet dem en grundlovs-police, som gjør dem trygge, eller for at tale mere gammeldags poetisk: grundloven er som en brynje om folkenes bryst, der er hærdet i dets eget blod og derfor stærk nok til at trodse lynene fra de høie theaterhimle. Hvis der altsaa ikke var andet og værre paafaldende, end det, at Jupiter, Kong Oscar den anden, rustede sine ambrosiske lokker og lyngede sine lyn mod rigsrätten og stortingsbygningen, lynstraalene, der kaster materialforvalter Hoel i støvet, mens de lægger sig som et lysende serafimerbaand om den ædle martyr Kristian August Selmers bryst — ja da kunde vi i ro sidde her og le; saa kunde folket hjemme lade tankearbeidet gro sin stille

vækst, mens kongen sad paa olympen og legte med sine tordenfiler. Men sagen er værre end som saa; thi det som er faren hjemme er, at en stor del af folket, det parti, som kalder sig høire, er enig med kongen, støtter kongen i hans arbejde paa at ifrue den historiske udvikling nogle aarhundreder tilbage. Jeg tvivler ikke paa, at statskupsmandene — Prof. Monrad, Prof. Mubert, Ebbe Hertzberg og hele deres følge er personlig retfrafne folk, men partilidenskaben hjemme og idebrydningen af gammel og ny tankegang, har gjort dem saa blinde, at de i virkeligheden forraader landets egentlige herre, folkesuveranitetet for et kys paa Oscar den andens storta, og de tror, at den for længst afsøde konge af Guds naade er opstaaet igjen fra de døde og sidder paa Norges throne i Oscar den andens stikkelse, at de endnu tropper op paa magtens olymp for at beskue hans majestæts naadige aasyn og ærbødigst skjælve, naar han rytter sine ambrosiske lokker, mens vi simpelthen ved, at det er en middelalderlig parlyf, han har laant. De erkjender ikke, disse statskupsmand, folkesuveranitetet og dens kjød og blod og stortinget for den egentlige herre, de ser ikke paa kongen, som man bør se paa ham i et konstitutionelt land, som udøveren af folkets vilje, som landets første embedsmand; men de foretrækker at holde ham deroppe paa magtens middelalderlige Olymp, overgiver ham med det absolute veto og haaber, at han allernaadigst endnu vil sætte sine naadige vetoben imod alt fremskridt.

Det er dette, som sinker, dette, som er faren, at folket ikke som i 1814 udgjør et i begejstring for frihed, lighed og folkestyre — men at frygten, reaktionen, aristokrat-tankegangen har spaltet dem i to, af det ene parti vil denne todeling, vil konger, embedsmænd, offentlige funktionærer som et øvre dannelsens lag, der skal holde magtens tøiser i sin haand, men det andet nedre lag skal arbejde med sine hænder og intet have at gjøre

med statens stiel og styre. Det pinlige ved stillingen hjemme er, at det virkelig skal have gaaet an at forsøge paa at bryde landets klare lov, og det af landets egen regjering. Folket har svaret kjæft og værdigt ved at protestere, og da det ikke hjalp, ved at indstevne landets statsraader for sranken og dømme dem som lovbrydere. Kongen vover trods dette at stampes imod. Han siger rent ud, at han erkjender ikke, han bryder sig ikke om landets øverste domstol, han lader Selmer gaa, fordi denne selv ønsker at gaa, han takker ham for, hvad han har gjort og gjør ham til herafmeritidder. Den, som landets øverste domstol dømmer som lovbryder, overfører kongen med de største æresbevisninger, de, som landets øverste domstol har afsat, indsætter kongen i landets højeste embeder, større haan har ikke været kastet et frit folk i sinene, større politisk daariskab har ikke været begaaet. Høirepartiet forsøger at stampes imod ved at benytte den offentlige magt, de sidder inde med, til smaaligt at binde munden til paa den frie tale og presse. Der lægges beslag paa aviser og pamfletter, fordi de vover at sige noget andet end kongen ønsker at høre, Bjørnson anklages, de smaa tyve hænges, og de store lader man gaa. Professor Monrad opfordrer i landets første blad offentlig kongen til at gjøre statskup, til at bryde loven, til at gjøre revolution — ikke en hund gjør mod ham. Saa kommer en stakkels materialforvalter Hoel og siger: hvis dette skulde ske, som statskupsmandene opfordrer til, da har vi jo intet andet at gjøre end at slaa en riflering rundt storthingsbygningen — denne mand blir fakket — han var jo ikke nogen Professor Monrad — han blir sat i fængsel og sad der, jeg tror, i 16 dage uden forhør, uagtet den norske lov forbyder at holde nogen mand i fængsel mere end 24 timer uden forhør. Nu er han afsat fra sit embede, paa bar haug med kone og børn, anklaget. Der var en konstabel Graneggen — ogsaa en af de lavere stillede lag — han saa

sig harm paa alle de misbrug, som gif i iwang ved det jømilittære korps, og han var saa trofskyldig at tro, at man i det frie Norge havde lov til at tale frit naar man talte jandt. Saa skrev han en artikel i avisen, hvor han fortalte, hvad han havde oplevet og sat sit navn under. Diebliffelig fakket, fik ikke lov at føre vidner i jagen, men blev dømt uden videre af frigsretten. Saa blev 66 af hans kammerater harme og erklærer med navns nævnelse, at hvert ord, Graneggen har sagt, er jandt, og de var villig til at bevidne det med ed — øiebliffelig alle 66 fakkede og dømte, nogle til 60, andre til 40 eller 20 dages ensomt fængsel. Det er for tiden lov og ret i Norge. Vi vil drage det frem her idag paa folkets frihedsdag for at protestere mod det, for at raabe sy i frihedens navn. Naar et folk ikke kan saa de styrende til at respektere og lyde landets love, da er det tid at raabe varsko, da demoraliseres folket, hvis det nødes, hvis det vil taale sligt.

Man har forsøgt at ophidse Sverige mod Norge, man har villet blande unionen ind i et udeluffende norsk spørksmaal, hvormed den intet har at gjøre; men det skal ikke nytte. Der er oparbeidet en saadan veniskabsforstaelse, en saadan retfærdighedsfølelse i Sverige nu, at jeg trygt tør sige, at største parten af det svenske folk er med Norge, i dets itrid for sin selvstændighed. Torgny Lagmand er ikke død endnu, og det er, som Bjørnson har sunget:

„Bliver det for kvalmt herinde,
Skal vi vei til Torgny finde,
Og saa gjelder det en dag
Nordens store friheds jag.“

Men den tid vovede rigtignok baade den svenske og norske bonde at snakke oprigtigt og djervt til sin konge; nu skal det være med frogrøg og „allernaadigste majestæt,“ og hvis ikke,

bliver man anklaget for majestætsforbrudelse," og det uagtet folk nutildags er mere høflige og pene i sit avisfriveri end Torgny var, naar han truede med at putte kongen paa hovedet ned i et myrehul, om han ikke paa flekken adlød folkets vilje.

Jeg vender tilbage til, hvad jeg sagde i begyndelsen: Jeg er vis paa der er uhygge, partilidenfkap og bitterhed udbredt over den 17de Mai hjemme iaar, der er ingen ublandet glædens fejt, glæden er jaltet med bekymring for fremtiden, med sorg over nutiden. Og dog skal den 17de Mai hjemme iaar kanske blive mere frugtbringende end den har været for lange tider; thi den skal tone som lurskrald over hele landet, der skal vække de mest forhærdet tunghørte, de mest fortvilsomt jovesyge. Vi ser ogsaa, at mange retfrafne høiembedede begynder at blive forfærdede og synes det gaar forvidt. Gjeringerne skriger høiere end al verdens taler, og hvad der er skeet hjemme nu, skal stille det spørgsmaal indtrængende til bejvarelse for hver norsk mand og kvinde: er det en enkelt mands lune og hans faa venners vilje, som skal styre Norge, eller er det loven, folkets vilje gennem sin lovlige repræsentation stortinget? Og folket skal lære at elske sit storting mere bevidst, end det hidtil har gjort, slutte sig om det med taknemlighed og jubel: i dag skal det føle, hvad det er værdt, skal føle, hvad det har at betyde, at stortinget har optraadt med bestemtighed og værdighed, og hurraraadene, som klinger, ikke paa kommando, som naar soldaterne skal raabe hurra for kongen, som kommer, men af tvind fyldte menneskebryst, det skal styrke stortingsmændene paa deres haarde vagt, det skal opmuntre de vaklende, det skal gjøre denne 17de Mai hellig, som kanske ingen af de foregaaende.

Og vi her i Amerika, som under republikens fane har lært at foragte kongehumbugen og alt det uværdige og umandige trælle-smidiferi, som følger med den: vi her i Amerika, som

ved, at de institutioner, som vi her har lært at elske, vil de en gang faa der hjemme, fordi al historisk udvikling peger derimod, fordi de er simple og funde; vi her i Amerika, som maa smile af den ængstelighed, hvormed de kongelige stater ser spørgeljer ved høilys dag, fordi de ikke vover at tro paa friheden helt ud; vi skal i dag bringe vor gamle frihedsdag et hurra, som skal gjenklinge paa den anden side af havet; vi skal ved vore demonstrationer vise, at vi forstaar frihedskjæmperne derhenne bedre end nogen anden, fordi vi selv elsker og forstaar friheden, og fordi vi, hvor gamle vi bliver, hvor amerikaniserede vi bliver, dog altid føler et norsk hjerte banke i vor barn, fordi det harmer os, og foger i os, naar vi ser retten trampet under fødder, og vor gamle moder haanet. Og de derhjemme skal føle, at de har en bred ryg at støtte sig til her i Amerika, og at her bygges op et frit Norge under stjernebannerets ly, et Norge, hvor hver mand har lov til at være sig, som han vil, uden at frygte bøder og fængsel og forfølgelse, hvor standsforskjellen maa vige pladsen for dygtigheden og hvor vi har lov at skabe os selv vor egen lykke.

Ja, som frie amerikanske borgere, som republikanere af hjertet, vil vi i dag udtale vor fulde sympati med den frihedskamp, som foregaar hjemme, støtte den alt vi kan, følge dens udvikling med vore hjerter's fulde varme. Vi vil haabe, at det norske flag, som vaier for vinden i dag der hjemme, maa mane op til begeistring, til kjærlighed, til kamp for friheden og til had mod al undertrykkelse, og at det vil fylde alle norske mænds og kvinders hjerter med glæde i alborets stund, med en følelse af trykthed, at under disse frihedens farver kan man vel dø, men aldrig tabe.

Ja, leve vor elskede frihedsdag, 17de Mai! Leve hver frihedsdag i verden!

Opregnelser.

Bed S. G. Vertilrud.

Arbejden laa lige optil vore stuer de første aar vi bodde ved Rojeau Lake og det var ofte slemt for veisfarende at faa husly over natten. Det var derfor ofte vi maatte lade de fremmede faa være i hus med os og det var de glade for, selv om det var trangt. Vort hus var vist bare 10X14 fod og bare saa man godt kunde gaa opret under enslags hjell opunder taget. Vi havde ikke andet end jordgulv da det ingen jagbord var at faa tag i her den første høst, og selv om det havde været saa havde vi intet at kjøbe dem for. Oppe under taget i denne stue var det en hjell som endel af os brugte til jeng, saa var det ligejom to jenge over hverandre i et hjørne, oven i et, en stor emigrantkasse i et andet og et skab i et tredie. Et lidet bord og nogle krakker udgjorde resten af indboet. I dette hus var vi ni af os i familien hele vinteren. Engang var det fremmede hos os saa vi var 16 stykker derinde over natten. Da ved jeg det ikke gif an for de som var inderst i stuen at komme ud før nogle af dem som stod nærme døren gif ud først. Den som sidst kom ind fik staa ved døren. Vi havde intet andet uddhus end stalden og maatte have inde i stuen alt som ikke kunde ligge ude paa marken. Vi syntes dog at vi havde det rigtig godt sammenlignet med mange andre, thi vi havde det dog varmt og godt tag, saa det ikke dryppede paa os naar det regnede om vaaren jaasom det gjorde hos mange andre her den tid. Man skulde vel næsten ikke tro det og dog ved jeg vi var mindst saa vel fornøjet medens vi bodde i dette lille hus som vi blev senere naar vi fik et større.

Indianeren Mickinock kom ofte til os den tid vi var naaer. Engang den første eller anden vinter vi bodde i dette lille hus kom han til os med et sengetæppe under armen. Han

gjorde en endeløs masse miner og vi forstod tilfældigt at de andre Indianere var sinte paa ham, at de holdt paa at drikke saa de var fulde og vilde tage ham, samt at han vilde faa ligge hos os om natten. Dette fik han naturligvis lov til, men vi syntes dog ikke det var noget hyggeligt at tænke paa de andre indianere som kanske kunde faa rede paa hvor han var og komme efter. Mickinock var meget morsom og glemte snart sine landsmænd. Han pjutrede indianisk hele aftenen og var svært ivrig for at lære os navne paa de forskjellige ting paa indianersproget. Mange af disse navne skrev jeg op og har ligejom en liden ordbog af dem. Naar det blev sengetid krøb Mickinock op paa en bænk og tullede tæppet rundt sig og faldt snart i søvn. Vi syntes ikke det var trygt at vi alle lagde os til at sove, og saa fandt jeg paa at sidde med nogen skrivning om natten, for ikke at vække hans mistanke isald han vaagnede. Medens jeg sad der ilig var jeg næsten skamfuld over mig selv. Jeg sad der frygtagtig over at han var der og han laa saa trygt og sov der iblandt os. Men det var jo egentlig frygten for at de andre kunde komme, som mest holdt mig oppe. Paa morgensiden vaagnede Mickinock, tog sit tæppe og ruslede hjem igjen.

Medens vi kjørte tømmer ifra skoven den vinter var det svært ofte vi traf indianere efter veien. Engang holdt jeg paa at komme i styg uleilighed om det havde gaaet galt. En morgen, jeg kjørte til skoven med offerne naadde nogle indianer kvinder os igjen. De havde en af sine slæde slæder (toboggan) som de drog efter sig. Paa slæden var det en hylt. Jeg gjorde miner til dem at de kunde hænge sin slæde efter min og lade offerne drage den. Dette gjorde de og jeg hjalp dem at fæste remmen til min slæde. Veien var dyb i sporene mangesteder og denne deres slæde tumlede paa mangeslags vis og iblandt væltedes. Iblandt holdt tørfstager efter veien paa at tage fat

i bylten paa slæden. Da vi havde kjørt sliq en mil eller saa væltede slæden igjen og en tørstige fastede den noget voldsommere til siden. Naar jeg fik deres slæde paa ret kjøl igjen fik jeg høre en lyd indefra bylten og stanjede offerne øieblikkelig. Jeg kvak saa jeg næsten ikke vidste hvor jeg var. Indianerkvinderne stod og koldskrattede og syntes ikke at begribe hvad jeg var angst for. Naar jeg løste deres slæde ifra min begyndte de at stille med bylten og pjutrede noget til barnet som saa indeni. Derefter fik de drage sin egen slæde, og var forresten kommet næsten did hvor de vilde ta af veien alligevel.

Noget af vort flyttegods blev jendt paa jernbanen til Stephens og saa det blev nødvendigt at rejse did efter det. Jeg drog saa afsted med to af vore okser og vor hjemmelavede slæde. Det var dengang ikke meget sne og stubbene stak op alt i et efter veien saa slæden stanjede paa dem. Nedover til Stephens gik det dog ikke saa værst, da jeg kunde løste slæden af; men naar jeg fik læs paa fik jeg ofte ligge flad paa veien og prøve hugge af dem nok saa slæden gik over. De værste undveg vi naar det gik an og vi saa dem tidnok. Vore okser gik ikke jævnt heller da den ene var noget raskere end den andre og det gik saaledes ligesom paasnei hele tiden. En af dem var ræd alting og vilde fare af veien naar vi mødte nogen. Vi havde ikke stort høi den vinter saa det blev ikke nok det som jeg tog med og jeg havde forresten stolet paa at kunne saa kjøbt noget efter veien men fandt, at det fik jeg ikke. Det var mangel paa høi allesteder jeg kom. Noget maatte gøres, og naar vi kom til etsteds hvor det stod en høstak omtrent en halv mil ude fra veien gik jeg derbort og tog hvad jeg kunde bære til læsjet. Det var ingen som hodde i nærheden og jeg vidste ikke hvem som eiede det. Sliqt blir noget som man kun kan holde regning med samfundet for og jeg ved forvist at det er

blevet betalt mange gange siden vi selv fik høistaffer ude paa marken.

Naar jeg kom til Nelson Park var det ingen sne mere og jeg gik da til en af gaardene for at høre om de vilde laane mig vogn men fik nei. Gik saa til næste gaard med samme begjær og fik vide at jeg nok kunde saa deres vogn om de ikke stod i fare for at miste den for altid. De fortalte mig at saamanne rømte til Kanada og tog med sig alt de fik fat paa. Dog tilslut saa fik jeg deres vogn, og kom saa til Stephens, fik fat paa vort gods og drog paa tilbageveien. Folkene jeg fik laane vognen af var meget rimelige da de tog bare 50 cents for laanet.

Alt gik bra til jeg kom og skulde over Two Rivers. Det var da ingen bro og noksaa bratte bakker op ifra elven. Det var ogsaa noget glat, saa offerne ikke kunde drage det hele læs op bakken eller de ikke vilde. De stanjede da ialfald, og jeg læsede af næsten det hele læs, undtagen en stor kiste lod jeg staa i slæden. Da vilde ikke offerne dra men begyndte at komme af veien. Jeg vidste at da kunde de let komme op bakken om de bare prøvede. Det var egentlig bare den ene okse som ikke vilde dra, den anden stod færdig. Jeg blev harm paa oksen og fik fat paa en forjvarlig egetjep, som den fik nok af. Men dette tror jeg neppe jeg havde begyndt med om jeg havde vidst først hvormegit prøgl den tog før den gav op. Da jeg var næsten paa nippet til at give op, saa drog de afsted og jeg fulgte efter, dinglende i tømmerne. Op bakken bar det, udaf veien og op langs en stor asp før de stanjede. Jeg fik dem dog noget roligere igjen, fik haaret op mit gods og læsjet op igjen og drog afsted. Et lidet stykke længere frem kom jeg til et sted hvor en hadde væltet et læs høi, saa det saa lige ind i veien. Jeg drog til mig endel af høiet, da jeg havde næsten intet igjen selv og ikke vidste hvor det kunde være noget at saa.

Lidt længere frem i veien var det en nybygger som vi førte forbi og der lagde jeg merke til at folkene betragtede mig mer end almindelig nøie. Siden fik jeg spurgt at det var deres høi jeg hadde taget i veien, og at manden netop hadde kommet med det ifra Galloek kanten. Det var bare ved Nelson Park, Two Rivers, gamle Greenbush og Badger som det var folk dengang. Resten af veien var det bare vildnisset.

Jeg maa fortælle, at det gjorde mig ondt at je paa offen som fik saadant prygl. Den blev som om den skulde have staaet paa gjødning. Kanskje det var ligesaa godt for den at faa pryglen paa engang. Den forsøgte aldrig siden at stanse under en bakke men vilde springe op bakkerne derefter, og blev saaledes meget forbedret.

Det var bare et postaabneri heroppe den vinter og det var Nadis (nu Rojeau). Det blev da at gaa efter posten de 8 mil og helst paa kveldsiden for ikke at sløse bort noget videre af dagen dertil. Engang om vinteren var det saameget snedreb at posten ikke kom paa flere uger. Tilslut saa trodde vi den maatte være kommet og jeg gif da efter den paa mine ski. Kom til posthuset i skumringen, kjøbte noget smaatteri og fik saa posten. Da jeg tog imod den fik jeg se et brev med jorte fanter. Det kvak i mig og endda uroligere blev jeg naar jeg saa det var fra Zvar Lee. Jeg sneg mig saa bort til et lys og læste det. Brevet berettede om at broder Zvar var død der hos ham, og det var skrevet næsten en maaned forud. Det var et tungt budskab, thi vi vidste ikke engang at Zvar hadde blevet ihg.

Efter at have læst brevet gif jeg paa hjemveien. Kommen halvveis gif jeg ind til nogle kjendte og fortalte den sørgelige nyhed. Der tog graaden mig saa at det ikke nyttede at kontrollere den, og jeg kunde se det gjorde dem saa ondt, men jeg blev aldeles skamfuld over mig selv. Efter at have faaet mæd og

caffé gif jeg saa hjem. Det blev da sorg for alle hjemme — sorg over broders død og over al den byrde som det hadde forvoldt Zvar Lee. Dette var den studsligste tur som jeg hadde gjort op til den tid.

Red-Rivar-dal'n.

(Den gonga da kveit prisen fall.)

Red-rivar-dal'n, de va fill land,
No'n aar ja,
For farmar, snekkar og handelsmand,
Som for smeas;
Da va de berre saa pengan vakt,
Og da va go-ti paa eit og alt,
Mat og flea. —

Eg haur ikj anda, end all skuld dit
Na bli rikar,
Om daamm jekk berre taa land 'in bit,
Værdt de lifar;
De sto i blaom, de va ikj fjas,
At kveita vaks likjom anda gras
Langs Red-rivar. —

Og jølle straukt te fraa øst og vest,
Tot jeg fleima,
Og bæg og brækt som daamm funda best,
Gjord jeg heima;
Daamm handla, prova og jompa land,
Og, om de trækt jeg, daamm skaut kvarand,
De ikj bleima. —

Der før va berre 'in præri vild,
 Vardt de høgda,
 Og hja reist seg, og taaru gjild
 Pekt i høgda;
 I byom kiparan reiv jeg fuld,
 Før da va handel og da va guld
 Meir end nøgda. —

Og alt va bra maaddaa fveita sto
 Høgt i prija;
 Men prisen dala, og ales no
 Ly jeg visa, —
 Ned-rivar-fveita, saa hard som stein,
 Som før vardt rekna for nommer ein,
 Gji daamm grisa. —

Og pengan, daamm e jom blaaji bort
 Utu dala,
 Gaar farmar-frofan, om ifj saa fort,
 Saanumaa farda;
 I byom kiparan staa i beit, —
 De bli ifj handel, naar inga fveit
 Sjem aat garda. —

Men peng-udlaanaran freste peng
 Utu taaron,
 Og som de peke, de bli ifj leng
 Før daamm raar-om
 Ned-revar-dal'n me hus og land,
 Før daamm tek morget's paa kvart-i-grand
 Bort i gaardom. —

Ned-rivar-dal'n, som før va land,
 Godt som Gosen,
 Did folk fraa langveis, taa all-slags stund,
 Sthra kosen.
 Der e' no fyllop og fattigdom,
 Og bankan trække paa farmarom
 Ette nosen. —

John P. Sverå.

Pioneer sang.

(Efter Bjørnson.)

Tilægnet de første jøttlere af Nojeau Co., Minn.

Sa vi elsker Nojeau landet, som det siger frem
 Men sin tam'ract-skov og vandet og de tusind hjem;
 Fordum fra Agassiz vande hovedet det sin ryg,
 Ligger nu med løvet pande paa sin græsbevænt tryg.

Dette land med „homestead-retten“ folket tog saa trygt,
 Dette land har viking-ætten ryddet og bebyggt,
 Paa det land nu frodigt bølger eng og agre frem,
 Blandt dets aspelunde dølger sig de tusind hjem.

Ovejon sin kalkovn brændte, hvor en by steg frem,
 Waterman paa byen skændte, naar han fuld gif hjem;
 Goldahl handled, Zacklin maled, Reider livet lod,
 Stofes ifra sin jandryg taled Nojeau midt imod.

Farmerne paa „railroad“ stunded, Roger skrev til Gill,
 Ekman allerede grundet paa en „drainage bill,“
 Moody fremtids-byer planed, medens Torfin sang,
 Kaptein Monkman veien baned til Rabecanang.

Trange tider har vi fristet, slidt i lange drag,
Om vi stundom modet mistet', tog vi nye tag,
Og med haab om banens komme holdt vi ud til slut,
Somme svigted og var dumme, drog af landet ud.

Fra vor ravnefugl i verden, fattig paa kontant,
Drog vi ud paa harviist-færden for at slaa en slant, —
Bistnok var de ikke mange, dalerne vi slog,
Men det hændte flere gange, at vi hundred drog.

Roseau mænd fra dal og rygge tak den store Hill,
At han vilde banen bygge, medens vi var til;
Vore vilkaar her i verden har han lempet blidt,
Bed at tvinge langveis-færden ind til timers ridt.

Alt vi øiner fred og gammen for vort fremtids-blik,
Og vi staar som brødre sammen, selv i politif;
Vi hverandre ryggen vendte, ubens mangengang, —
Suffer bare hvad som hændte i Rabecanang. *)

* * *

Sa vi elsker Roseau-landet, som det stiger frem,
Med sin tam'rack-skov og vandet og de tusin hjem;
Som det fordum steg af vande fra Agassiz is,
Stiger nu det ry om lande, som om fager mø.

Roseau, Minnesota, 17de Juli 1909

John P. Svends.

*) Warroad, Minn.

Bøger om indvandringen til Amerika.

B. L. Wick.

Ret som det er træffer man en eller anden ny bog om indvandringen til Amerika. Nogle forfattere skriver om de indflyttedes indflydelse paa vort land og folk, deres flid, leve-maade. Andre igjen sætter ned navne og folkeracer og kan fortælle at hvis denne immigration holder paa gennem de næste hundrede aar blir der ikke en fod land tilbage for nogen værdig indfødt underfaat, osv.

Man kan i disse bøger faa megen undervisning om denne folkevandring, og da vi nordmænd kanse er anlagt paa at være kritiske, finder vi ofte noget som ikke svarer til vor maalestof og begreber om vore landsmænd.

Jeg kjender ikke saameget til saadanne nykommere som italienerne, østerrigere, græker og andre som i flere aar har flokket sig hid i tuindvis, men de er ikke lig andre indvandrede racer som tyskere, franskmænd, skotter, irlændere, hollændere og skandinaver, som fortrinlig før satte sig ned i dette nye hjem og har kommet sig frem til selvstændige borgere.

S. P. Fairchild har i en ganske ny bog fortalt følgende om skandinaverne. Aaret 1873, skriver han, var indvandringen fra de skandinaviske lande 7.7% og aaret 1882 hadde den steget til 13.4%, som nok skal ha været hødepunktet i immigrationen fra disse lande.

Forfatteren mener at skandinaverne altid har tilegnet sig landets skikke og lært dets sprog og om kort tid blevet dets støtte baade i folkestyre og som skatteydere. Ligesom tyskerne har de sat sig ned som farmere og om kort tid blevet velstaaende. I denne bog finder man; at Norge har mistet en større andel af sit folk gennem immigrationen til Amerika end noget andet folk i hele Europa undtagen Irland. Om skandinaverne

figer han ogsaa at de er dygtige, dannede og lovlige borgere, som hylde dette lands frie institutioner.

Dr. Edward M. Steiner, bosat i Grinnell, Iowa, har i senere tider skrevet flere bøger om immigrationen, „On the Trail of an Emigrant,” og andre lignende. Dr. Steiner er jøde, født i Østerrige, og kjender kanske til de sydlige racer bedre end han kjender dem som kommer fra de skandinaviske lande. Nok er det, baade i taler og i sine skrifter holder han skandinaverne i foragt. I en bog siger han at han har hørt, at man kan ikke tro nordmænd og svensker og at de er daarlige folk i det hele. Dette havde han nu hørt fra en person i en jernbanestation i St. Paul, siger han. Naar man maa læse slikt fra en saakaldt dannet person, hvad skal man vente af dem som er mindre oplyste. At skrive en bog om indvandringen og hvile sin opfatning paa løst snak fra en eller anden person er ikke meget heldigt, og enhver skandinaver maa protestere derimod.

Af de mange bøger er flere noksaa interessante og endel fortæller om skandinaverne som om forfatterne har taget sig tid til at studere sagen fra det rette synspunkt.

Af vore egne folk er emnet blevet behandlet af flere, saasom Martin Ulvestad, Geo. L. Flom, R. B. Anderson, og andre, dansker, norser og svensker, og de fremstiller sagen fra et andet synspunkt end somme andre. Ved at granske disse bøger faar man helst skandinavisk liv og folkesaad ret fremstillet, og aarsagen til udvandringen findes at være ganske en anden hos folket fra nord end fra syd Europa.

Rigtignok er der en hel del skrevet om indvandringen, som ikke er meget værd og er blot anskuelser af en eller anden, som ser paa tingen fra eget hold eller vil fastslaa en opfatning som han selv hylde.

Skjøndt blandt aarsagerne til den skandinaviske udvan-

dring økonomiske grunde spiller hovedrollen, maa man ikke faa den opfatning at man i disse lande sulter eller lider nød. Nok er det, udvandringen begyndte i et tidsrum efter flere aar af flaue tider. Sæller ikke er udvandringen fremskyndet ved lovgivningen i de gamle lande. Det skulde kanske undtages at militærlovene baade i Tyskland og de skandinaviske lande har haft sin indflydelse og har fremskyndet unge mænd til at reise. Det har vist været vanskeligere at komme sig frem der end her hvor der var billigt land at faa, og ønsket om at eie egne gaarde eller egne hjem, har vel været den bestemte aarsag som oftest.

Skal nogen skrive om udvandringen bør han dømme sagen fra alle sider og forhold og ikke fra hvad man hører paa en jernbanestation.

Monroes bog om Norge.

B. L. Wick.

W. S. Monroe har ved L. C. Page Company i Boston udgivet en bog om Norge, med tilelen: „In Viking Land; Norway, its People, its Fjords and its Fjells.” Den tæller 333 sider og har flere illustrationer fra landets natur, bygninger, søsjesald, m. m.

Forfatteren er ikke egentlig historiker men fortæller paa en egen interessant maade om land og folk og om den storlagne natur. Han begynder med landets geografi, saa om Vikingaaldrene, om Gokstad og Osebergskibene. Saa tar han op landets styre under de gamle konger, fremstillet paa populær maade, og kommer ogsaa ind paa Danmark og behandler de to landes forhold noget udførlig. Saaens regjering og det norske selvstyre siden 1905 er ogsaa behandlet. For-

fatteren gir sit omdømme om det norske folk og om landets behandling af veianlæg, brug af fødselsald, fiskerier, og om landets toldvæsen.

Husmansvisa.

Anders Bjørgobakkene.

Thomas D. Landmark fra Michigan, N. Dak. har jendt ind en opskrift af den bekjendte vise, der er digtet af Anders Bjørgobakkene eller som han ogsaa især tidligere var kaldt, Anders Måisingen, og bemærker, at mange af bladets læsere kjender vel til visen og mener at kausfe de har lyst til at høre den om igjen. Dertil sjoier han at mange som er kommet herover har været i husmandsstillingen og kjender vel til de tilstande som heri omhandles. Vi synes at visen ellers er værd at gjengi som en prøve paa en art folkedigtning, som vel er gaaet ud af brug og som faa af de yngre har noget kjendskab til. Derfor har vi troet at burde foretage faa rettelsfer udenfor nogle stavemaader, og søger at levere produktet i sit vistnok ofte meget kumtuge brug af dialekt og bogmaal sammenblandet.

D hør du Bondevælde, jeg vil synge dig en sang,
 I dine spikelasjoner trur e tiden fæll dig lang.
 E er en fattig lauskar o ingen tenesgut,
 D inte er e husman — du kan inte si mig ut.

Du har en mjuke sofa udi os arbeidsitand.
 Den gangen som du arva da blev du herreman.
 Men stakkar er din husman, har ingen pengemagt.
 Det vesle han har arvet er sin fars husmans kontrakt.

Om du i stase herfa, æt stait, æ spekulant,
 So er det no et ksthold, som røff ei til for'n fant.
 Du sjøna sjøl fo kaffe du jæt paa kjøkenbor —
 D'æ meit taa store aakre du høista in ifjor.

Ei linde vil e synji om vor fine haandverfstand.
 I fine kst og kaffe er han lif med bondestand,
 D oftas kan det hændø, han bli haldin længre fram —
 Dei nappø'n in i romme paa eragt o ein dram.

En ting ha e erfare, o dæ meina e er jant:
 Paa store bondegare skull dæ inte væra fant,
 Men kom' dæ nok af fremman, dei pæse deiris sinu.
 Dei møtø uti gange, be'r dei værsøo gaa in.

Om vaar'n jo tise naar jnøn tar til o gaa,
 Daa seie Bondevælde no vil e te at jaa.
 Han jende hø paa husman o det jo fort han kan,
 D han maa taka sprangø, ja jo dæ va te bran!

Det sjste som er at jera det er kjøre ut hans møf,
 So ofte er i klaka — du kan tru d'æ ingen jøf.
 D sea sfa ho breias o det sfa vara fint,
 D retta du paa ryggen jo bli Bondevælde sint.

Naar møfe den er breia daa drar han plogen ut,
 So seie han te'n husman en te'n tenesgut:
 No sfa du til at pløie o dæ sfa vara fort,
 Du veit e sit i glase o ser ette fo bli jort.

Naar værønde er haija so seie husman jo,
 No lyt e faa gaa heimatt, vesle aakerlappen jaa.

Daa jeie Bondevælde, du stoppa her en stund,
For heile joresgar'n min ligg nærø o er fund.

Naar gar'n er i standsett o jore rafa reint,
Daa jeie Bondevælde, du faar saa om dæ blir seint.
Daa kan enhver mand skjønne fo aarning husman faar,
Naar han ska gaa o jærø mæ dei andre gaar o jaar.

Naar karvin tar til o røsjå, jo jeie bonden jo:
Smørøgo jjele tile daa vil e til at slaa.
O heile natte ligger han urole i jit sinn —
Urverkø gaar forjagte; men e jeie ingenting.

Om morgon jo tile, før sole jprett i top,
Daa kjæm'n som en hane o ska mynstrø op sin flokk.
Da ska mø til at slitas om fem ska vara kar,
O ette jaar e vara e som minste lønne har.

O fire maal at skjæra, det er gammal husmanspakt.
Det leita meir paa ryggen en det leita paa vor magt,
O otte dagas køst maa daa bonden lægge til,
Men dompa du paa lage bi han sinna, ser o ill.

Sels daga er igjen utav husmans jomnerpakt,
Da skal han grava kantsjffel o dæ ska gaa mæ magt,
O bonden kosta græbø o husman armeftaal;
Daa kan du vel sjjone, at bondepløgen gaar.

Naar alting er inhøsta o store laas for dør,
O kommer du til bonden er han afforat som før,
Men tar du ette pøsa o ei har sikker pant,
San gaar o hasjelera o hælt de før ein fant.

O det som er at jæra, det er inte taute paa,
For solain har det vøre o solain maa det gaa.
Men, kjære Bondevælde, stell fante som din hest;
Naar motø dræg i jæla du fjøre alle best.

O mø sluska som ska slitø o dra mæ al vor magt,
O oftas brukta natte ligt som vi var paa vagt,
O oftas kan dæ hændø du faar høre bondø muun:
Køst ha du hørt, dit ejel, jjaå slein min æ fund.

O mø sluska som ska slitø for o tjene graut o mjølk,
Daa skjemmes Bondevælde for at refnø os mæ sjølk,
Men jet mø fo dei tænkji om en fant i fjllødragt,
E vaava det var verrø en fo visa mi har jaqt.

O hør du kjærø bonde mæ lærdom o mæ magt,
Naar fattigdommen jnyger daa vil han ei foragt,
For rimet mit er fættingt, det er ei kjøbt med gull,
Det kom i mine tanker naar jorgen laag om rull.

O staffar er du visa mi skal gaa ifra me ut.,
O smakt du bonda bærsø skjul e vaaska de i lut.
Du sjjona, borti garo du er rima taa ein fant,
Dei vil no de foragto for du jeie nofo fant.

Slægtffabsforhold i Selbu.

(Paa Selbumaal efter „Trønderen.“ — „Fremad“ 1904.)

San Per Pladsja skuld' gift je me'n Taammaas-Mærit.
Ja de va ingen ting i veja for di; at ho va saa gammel at a
fund' ha veri mor hans, aa ataaf at a va guldmor hans, ha no
ikj' naa aa si, tykt'n Per, aa de tykt at mor hans me, for a
Mærit kjendt a; dem va ikj' jaa lite i slægt heller: San Taam-

maas, far henna, va søstebane aat far hans Per, aa ho Mari, mor hena Mærit va da kjødele mojos henna, altjaa va da ho aa a Mærit kjødele søstebaanj. Endda han Taammaas gufar henna, aa han Ola „salig afdøde“ mand'n henna, aa far hans Per ha igjen veri gufar henna Taammaas-Mærit. So ha veri vant te aa falla'n Taammaas Taammaas-gufa', aa a Taammaas-Mari ha'a kaldt baade mo'jos aa gufa'kaamaa.

Han Per va paa jaammaa maatte vant te aa kald dem me jaammaa navnaam som a mor si; ataat ha'n veri vant te aa falla a Taammaas-Mærit for guldmor'; om de endnu kund' lat se gjaarraa no, naar a vart kaamaa hans, va eit spørsmaal, som ikj' va aavgjort endno. Sæller ikj' va de aavgjort endno, om'n skuld kald' han Taammaas far henna „gofa“, lik som a mor si, heller om 'en skuld' kald'n far no, ettesom han vart værfar hans. De vart vijt ikj' godt aa bytte; han ha veri vant te i saa lang i ti aa si „Taammaas-gofa“ lik som a mor si, at de vart vijt vanskele aa ven se te aa si far; men han maat' fill freste.

I spørsmaal va de aa, kelles a Mærit skuld si: So ha bestandigt sagt „gufon“ aat a, men no aa kald' mand'n sin gufon, de villa'n no aller gji'n lov te lel di heller; men i spørsmaal va de, om ikj' a ha ret te di. Sæller ikj' kund' de no gaa an aa kald a Veret mor hans for gufækaamaa, no da ho vart værmor henna; no maat a kald' a mor.

De va sandele ikj' saa greit aa haa rede paa alt di der: Han Per syntes, at'n hørt haa de-da paa de rene; for skuld'n kaammaa te aa nævn naa'n me orette namnaan, kund' te „syvende aa sijt“ kaammaa te aa draagaa mange obehagelieheiti me se.

Se me no jjaa tænkt'n, fer e sfa kald a Mari-mo'jos': Saa søst e a no mo'jos' henna mor, aa da maa e no kald a lifens, de e no itj; saa e a go'fa'kaanna henna mor, aa deme aasjaa go'

fa'kaanna mi, de e de' nar, aa no blir a værmor mi, aa e maa deme kald a mor, de e vi trej.

Ma fer sfa e kald' han Taammaas-go'far? Saa, søst e'n no mojosmand'n henna mor, aa derme mojosmand'n min, aa e maa kald'n saa, de e itj; saa e'n go'fa henna mor, aa lifjaa go'fa' min, de e de'ar, aa no blir værfar min, aa e maa kald'n far, de e de trej.

Saa æ e aasjaa pligtaug te aa kald' henne Mærit sine slægtinga lifens, som ho falle dem: De e da søst aa fremjt a mor: So e gu'fa'kaanna henna, aa da bli a aasjaa gu'fa'kaanna mi, de e itj saa refnas a mor for søstebane henna, aa da e a aasjaa søstebane mit; de e de' nar.

Eg sjøl ha kaldt a Mærit for guldmor, aa e da gu'fon henna, aa jaalles e e aasjaa gu'fon min sjøl.

Lifens sfa a Mærit kald' mine stjoelk lif som e falle 'aam. No falle e ho guldmor, saa e a derme sjølsi guldmor.

Mei sandele de e ikj' te aa haa rede paa alt di der, aa enda itj' bære de her; men alle di'nar slægtingend baade mine aa henna aa ha rede paa:

E hi no tri gu'fara aa tri guldmori, aa a Mærit lifens. De bli seks gu'fara aa seks guldmori aa seks gu'fa'kaani aa guldmor'mænd. Lifens ha alle fire forældra vore havt seks kvar de blir ataat tælv aa kald' gu'fakaamaa, aa tælv aa kald' guldmor' aa tælv aa kald' guldmor'mænd.

Alle fa'brø'end aa fa'brø'kaannaaind aa mo broend aa mo'bro'kaannaaind, aa alle fa'sø'ji aa fa'søs mcend aat me aa aat a Mærit, aat forældraan minne aa aat forældraan henna, aa aat bestforældraam vore te; — ja de bli en stor skare, aa e veitj sandele ikj' fer e sfa haa rede paa alle aa kaammaa ihaug, fer kvar e for naa, — men e maa no freste; de kan gaa bære, end e meine. Slut op me giftingjind for den skuld kæn e no fil ikj' gjaar de heller!

Han Ola paa Hamrisbrøto.

Lorgeir Magistad.

Han Ola va so ein hævøle arbeiskar; um han infji va taa dei allør kónstigastrø, men paa tungarbei va'n hava'n. I ønn o sumarn va'n mæ o raka o høids; før'n va fji nofo spikka te o brukø ljaa o ørv. Han haddø nok infji tafe je te mæ di. Daa'n va vindøygð, so ha dæ vel infji vøre gøtt før'o mæ slett arbei. Han skuldø vøre sælandø jnøgginnna, men dæ va daa dæ gøð mæ di; at'n æspa je mejt paa daue ting. Han skuldø væra nofo frøf mæ, æ dæ jagt. Solein bar han eigong ei hæltynnø kødn te Høseis kvædn, o'n kviltø infji paa heilø væge. Væggøn æ gøtt 8 km. lang. Dæ skuldø nok vøre taa dei lifastø gøfarstykki højs Ola detta; æ dæ jagt.

So va dæ ei ti, han skuldø væra teinsgut paa Hauge, o der haddø han mæ je fela si, o den kunna'n Ola brukø. Men paa Hauge va dei læsara i dei ti'n o dei lifstø infji dæ, at'n let. So va dæ eigong, at'n sat o jtrauf paa fela si, so i kvælding'n ein dag, at'n fekk høirsø, at mann fihitø før detta: men daa vart'n jint o tok so fela o roddø ut paa fjorn mæ'n beint nea før Hauge, batt so ein stein i'o o søktø 'o ne.

Ja, so va'n daa fòrutta felse ei liti ti, men so treivst'n nok infji længji før utta; han laut te o Mils Vælli o kjøptø je att ei før 5 dalar.

Eigong utpaa hanste skuld jselvø-søktø paa Hamre, nori gare, te Stors-Øvaale i jæstøbbø. Lenaradn paa gare fann daa paa, at dei vildø ha lite moro før je o sendø besje ette' Ola, at'n skuldø koma der mæ felun jnø. Han Ola kom. Men so hændsø dæ, at daa'n va kaamin so lifast igaang mæ laating'n, o gapatø danja, at jselvø-søktø kom att, jnøggærø, enn nokon haddø venta. Kjæringe, ho Marit Hamre, lifstø infji detta, at dei helt dans ner dei va burtsø. Spelømann reis so upp i eit

jinne o flo fela mot jængjiftølpa, so'o dreiv i mange stykjo. Dæ va fji att meir taa felun enn stillarhøusø, so'n haddø i høndn. Daa'n so haddø æspa je lite meir, tok'n væg'n paa Vørtadn. Men so æ dæ jagt um'n, at ner'n haddø jort eit slift pek so va'n infji go o klaa je innaat. So vart dæ te di denna gaange mæ, at'n laut te felsemakare att o faa je att ei felse.

Daa'n so skuldø te o stillø denna nyø fela si, so sat'n fyst i allo røno i stjogun si; men han fekk o nok infji te o svara rettigt før'n kom paa jtabbin ve peisn. Men daa ja'n mæ stort albaar: „Herre Gud, kost ho no svara!“ Denna fela æ paa Solheim den dag i dag. Paa sit listø ga han 'o te'o Lars Hamre, so bur paa Solheim.

Dæ va nok meir enn ei gong han Ola tok je te mæ nofo so'n infji skuldø ha jort. Dæ va ei gong, han vildø velø um stjogøflukka si; men den gonge ogso førjiff'n je. Han haddø infji anna enn kjørojmurning te smørja mæ, o daa kan ein beta kost dæ vilde ta je ut. Daa'n vildø hængji flukka uppatt, va dæ ende paa dage, so dæ tok te o bli murt. So vart dæ no ei fæl stri. Mor højs, so tok te o bli gamal, skuldø staa paa ein jtabbe o højs mæ tyrispika. Men te længør han helt paa mæ desfa, te værrø vart dæ. Mor højs vart daa trøitt o kjei desja arbei o tok te o jveittø o bæra je illø. Men daa va dæ'n ja te hennø: „E jer nok dæ leita de, men no ska du staa der, te e bli færig.“ Daa'n haddø hængt flukka upp att, so va ho skaff, o dæ væristø va no dæ, at 'o vildø infji gaa, o dæ va nok so trule ette'n haddø smort 'o mæ kjørojmurning. Men daa so'n fji fekk flukka te o gaa att so vart'n jinna o tok'o o kasta 'o paa fjorn beint nea før Brøto.

Daa Landstads jælmofoke kom i bruk fekk'n Ola dæ tra-hølt før'n fekk lært je tonadn paa jælmo so te jyndago høvrdø. Ner'n haddø vøre ve kjørkja, tok'n jælmodikon jin o prøvdsø, um'n infji fekk dei te. Ner dæ va nofo han grubla paa, so'n

fji kunna greið sjól, so drog'n stundo burt te'o Andris Samre, um dæ so va mitt paa natt'n, o daa ga'n je infji, før'n fekk'n mæ je paa Brøtadn. Ja, stundo hændsø dæ, at'n tok baat'n sin o roddsø aaver fjorn o jikk inn te præste, um dæ va ve nattars tie. Han va slet te fins han Ola, at'n vildø ha full greið paa dæ han tok te o grublø paa.

Dei so va ve Skirskjyrkja stundo o lyddsø mesjò før eit 20 aar sia vil hukso han Ola; daan han sto der o passja paa at alt jikk sømmøle te. Han va kyrkjitentar ve Skirskjyrkja i mange aar, o alle ha sagt, at'n va ein tru tenar. Ingjin sjøntø se bære paa kofs dei fins Skirsklukkudn skuldø ringjast, o resjio fji ringjaradn ringdø dei slet so'n Ola meintø, so dei stæmdø sjøle fint, so grein'n, so dæ skuldø vøre nokot aatBo.

Daa'n so va 77 aar gamal, tok'n te o eli noko kruslin, so'n va fji go te o greið se sjól, anna emu sølf laut sjaa te mæ'o. Han sløttø so aaver te'o Ola i Præstøhauge, o der vart'n te'n døyddø i aarø 1892. Han va føtt i aarø 1819.

Paalde Andris.

Paalde Andris var en vidt bereijt personlighed, og hadde prøvt mangt i sine dage. Jeg vil lade ham selv fortælle. En gang jeg var ved Vingstervandet for at ungle. Strafs jeg hadde slaaet udi, nuppet dæ so kvast i strengen at jeg paa nippet var færdig at stupe paa hode ned. Jeg dro og dro og viste ikke ordet av før jeg hadde slaaet op en stor brandet ufjefalv, som hadde gaat sig ned sommeren før. Jeg kjendte kalven og gjorde besked til konen som aatte den. So alde den up og det blev en av hendes bedste melkekuer. Jeg blev paa turen ute for et felt ubeir med 9 slags vind: Noravind, hymnavind, aufsta- og vestavind, nea- og ova-, samt kvervilvind, en av disse vinde tog mig og jende mig høit tilveirs og jeg viste ikke ordet av det før

jeg dalte ned gjennem peispipen i min egen stue, og lifened i en myhogryte som hef og kogte paa peisen.

En andengang skulde jeg over aasen til Vestre Slidre. Det var en ualmindelig slem holvevinter, jeg hadde ski og — kommen saa langt at det begyndte at helde nedover paa den anden side, tapte jeg fodfæste og juste i rivende fart nedover tvers igjennem granlægge og furubusse som smalt ijammen igjen efterhvert som jeg hadde passeret, det bar ned over tversigjennem Beitakøstn paa Magistad, so undaa aine lastø taa laava, of mit ijøno fjøse paa Nøen, so aav fotn paa ei høns og ytta-ite sjaltu taa ein hane, o stanja ikke før jeg gif luft paa hode i et Brynshul paa Slidre ijen og like ned paa ryggen til ain umaatele stor rakaure, so reistø med me fringo heile fjorn. Paa turen saa jeg umaatele store turfisk vo'o. Vi kom paa vor tur bortunder Frigstadlandet, saa en lysning gjennem ijen og blev fastet op gjennem Brynshulet. Paa Frigstad, der var jeg vel kjendt, gif ind, fik haade mad og brændevin, om en stund blev jeg saa rar av mig og maatte ud. Spydde saa op ein uvindele stor Isklake, so stor at tvo heita næsten ikke kunde dra den. Frigstan spurde om han kunde saa den og om jeg kunde spy up ein til, han vilde ha den til stolpa under laaven, o æ dei fji burte so staar dei der emø. D. I. S.

Lidt om de religiøse og sociale forhold i Lom og Skiaker i rationalismens tid.

Dr. D. G. Hagen.

Engang for mange aar siden blev jeg spurgt om, hvad besked jeg kunde give om rationalismens indflydelse paa folket i Lom og Skiaker i slutningen af det attende og begyndelsen af det nittende aarhundrede. Endnu havde jeg skjænket jagen kun en forbigaaende opmærksomhed, og mit svar blev altsaa, at jeg hadde hørt af kyndige gamle folk, at der dengang raa-

dede en kristendomsfiendtlig troesretning, at de „vakte“ bleve udsatte for „spot og forfølgelse“ og at denne retning omjyder overvældedes af den mægtige religiøse bevægelse, som i begyndelsen af det nittende aarhundrede gennembevædede Guldbrandsdalen. Dette var den haugianiske bevægelse, som i nogle faa aar bragte fornusttroens bevægelse til at ramle sammen og endog rystede den døde rettroenheds tempel til dets inderste grundvolde.

Siden denne tid har jeg forsøgt systematisk at efterspore alle udgagn om de sociale og religiøse forhold i Lom ved det nittende aarhundredes begyndelse og især at gjenkalde og sammenfatte i korte og klare træk, hvad jeg selv hørte gamle folk fortælle i min ungdom. De væsentlige slutninger af de jaaledes desangaaende samlede kjendsgjerninger skal jeg her i ordenet skikkelse sammenfatte i følgende indramning:

Fornuststroen synes ingensteds inden prestegjældet at have flaaet an. Vel formodede man at troesretningen gjemte paa noget stort og høit, maaske ogsaa noget skjønt og godt, men folk som flest fandt, at alt ved retningen ligesom undslap deres fatteevne, og desuden var det som om den ikke kunde tilfredsstille hjælens indre krav. Saa kom det dertil, at man ikke godt turde give slip paa den enfoldige barnetro for noget, som laa saa høit og i alle henseender var saa ufatteligt, og saa utilnærmeligt. Mange betvilede ogsaa fornusttroens holdbarhed, og nogle saa endog det hule og bedragerske i den og bekjæmpede den, men masjen af folket slog sig dog tilfjeldt tilro med den slutning, at saasom den var et ægte barn af den nye tid — „oplysningens tidsalder,“ som man pralende kaldte den, egnede den sig kun for de oplyste og dannede folk, det vil omtrent sige, for embedsstanden og de „konjernerne,“ som var istand til at fatte det store og gode i den, men for det simple bondefolk passede den ikke. Man fik jaaledes hellere hjælpe sig med den

gamle tro, der hver søndag doceredes fra prædikestolen med mathematisk præcision og livløshed. Folket forblev jaaledes upaabirket af retningen. Fornusttroen kom som et skrattende spørgsmål og fordundede som en taage uden at efterlade sig spor, maaske med undtagelse af nogle faa grublende aander, hvilke i aarenes løb grublede sig baade ind og ud af den.

Rationalismen udgik fra England, nærmest fra den deistiske retning, og her bevarede den ogsaa en ophøiet og tiltalende skikkelse. Nogle af Englands dybeste tænkere og literater vare deister. Fra England kom retningen til Frankrige, hvor den, nærret af fransk letfindighed, snart udartede til en vanvittig libertinisme og blev den ledende aand i den franske revolution. I Danmark forsøgte man at smelte sammen fornust- og bibeltroen, hvorved et høit mærkværdigt theologisk konglomerat fremkom og naaede maaske sin latterligste skikkelse i de skandinaviske lande. Den gedigneste representant af denne efterabeljeshetologi var maaske biskop Hansen af Kristiansand, som fra prædikestolen en høitidsdag anraabte Odin den algode om gode aaringer og held og lykke for land og folk.

Men i Lom kom intet af alt dette tilsyn. De der jungere prester og kapellaner synes at have tilhørt den orthodoxe retning, maaske med undtagelse af en, som vel helst maa betegnes som moderat rationalistisk. Man mærker dog hos alle et stærkt islæt af tidens aand, ligegyldighed, letfindighed og moralsk slaphed, som naturligvis havde sin virkning paa bygdens folk og paa de sociale forhold. Dette kom klarest tilsyn, da den haugianiske bevægelse naaede bygden, hvilket man vil se af følgende tildragelse, som jeg her i korte træk skal vedsiie:

En af de i denne bevægelse grebne var pigen Anne Olsdatter Hjelster i Skiafer, som senere blev mor til digteren og journalisten Eilvester Sivertsen og den berømte kommunemand Ole Sivertsen og bedstemor til stortingsmanden Sigurd Bleka-

stad fra Sel, folkeskolelæreren Zvar Blekastad fra Gausdal og literaten Sigurd Sivertsson. Da hun, tidlig paavirket og hørende til vækkelens førstebrødre, begyndte at forlade det letjindige jelskabsliv og istedet sluttede sig til de vakkens vennekreds, geraadede hendes forældre og paarørende i angst. Man troede hun holdt paa at blive sindsforvirret. Baade præst og læge bleve tilfaldte og disse fandt hendes tilstand mildest talt meget betænkelig. Hun selv benægtede imidlertid alt legemligt og aandeligt ildebefindende; hun fandt sig kun i hundenød og trængte til aandelig trøst og veiledning, og til den ende maatte hun stadig søge omgang med sine vakkens aandsjæfende. Gang paa gang tilfaldtes provst Arnesen, som bestormede hende baade med bønner og bebrejdelser. Hun maatte forlade dette sindsforvirrende sværmeri, thi det vilde tilfaldt omtaage hendes forstand og gjøre baade hende og hendes folk til en spot iblandt bygdenes folk. Man foreskrev og fatte i streng udøvelse leve- og sundhedsregler og forbød hende at gaa paa opbyggelserne og forresten al omgang med sværmerne eller de vakkens. Hun skulde pleie omgang med lystige og livsglade folk og søge adspredelse i lystige lag, i dans, kortspil og alskens moro. Men til et saadant liv kunde Anne ikke mere bekvemme sig, og hun bad og tryglede om taaligere vilkaar, men forgjæves. Det egenjindige sværmeri maatte knækkes og saa greb man da til det middel at indespærre hende paa et overværelse i en af gaardens stuebygninger. Der henfald hun nu i ensomhed, hvorlænge vides ikke, heller ikke, hvormange gange man gjentog denne straf. Alt frugtede dog ligemeget, og saa maatte man overlade hende til sin skjæbne. Nu forsøgte man at naa maalet ved at „faa hende skikkelig gift.“ Bygdens rigeste og sprækfeste ungfare beilede til hende, men hun afviste dem alle. Nu iteg faderens vrede næsten til haandgribelighed og moderen var ogsaa baade forhauset og harm, thi de var begge ægte verdenstrælle, som

kun i penge og rigdomme saa livets ideal, tilbærelsens endemaal. Resolut men ydmygt betydte datteren dem dog, at kun med en aandsjælle kunde hun dele det ægtefabelige jamliv. Saa kom det endelig dertil at hun blev gift med „fattiggutten fraa Hørve.“ Syver Sølvestsson, til hvem hun allerede havde givet sit hjerte. Ligesom hun tilhørte ogsaa han førstebrøden af den religiøse bevægelse og sammen havde de to arbejdet sig frem til et nyt aandsliv og gjaldt allerede for de stærkeste støtter i bygdenes vennekreds. Hendes forældre vare dog uforsonlige og svor evig adskillelse, men skjæbnen vilde det anderledes, og hendes hjem blev endog for dem det kjæreste sted at søge til. Hørve blev under de to unge folks styre et arnested for sand gudsfrugt, et hjem, hvortil rige og fattige, fornemme og ringe, embedsmanden som betleren søgte, men især blev det et hjemsted for de omreisende haugianske lægmænd. Under Sølvest og Anne Hørves ledelse stod bygdenes vennekreds til længe efter Hauges død og de øvede en streng kontrol over de omreisende lægprædikanter. Det almindelige omdømme blev snart, at Hørvesfolkene vare „exemplariske folk,“ og endog provst Arnesen maatte tilfaldt medgive, at de ikke led af nogen sindsforvirring, men at de baade i timelige og aandelige jager og gjøremaal var meget vel bevarede.

Provst Arnesens optræden i dette tilfælde var i fuldstændig overensstemmelse med den rationalistiske aand, som i den haugianske bevægelse kun saa et farligt sværmeri, som til det yderste maatte bekjæmpes. En anden tildragelse skal endvidere i forthed nævnes her, som synes at lede til den samme slutning:

Da den religiøse bevægelse naaede Rom i 1800 eller 1801 fandt den i den høiagtede og begavede gaardmand Erik Syverfen Skamfer en alvorlig og uforfærdet talsmand og fører. Fra embedsmæssige hold mødte dog bevægelsen snart alvorlig modstand, og, da stillingen ved ovennævnte og maaske andre

lignende tildragelser tilspidjedes til det utaaelige, skrev Erik Skamser til Hauge med bøn om at komme dem tilhjælp. Hauge som nu befandt sig i Throndhjem, drog derpaa med en god forlyning af sine skrifter over Dobrefjeldet og Verdalen til Nordberget i Skiafer, hvor han tog ind hos Erik Skamser, som da laa paa jottesengen og døde nogen tid derefter. Hørve blev saaledes Hauges hjemsted under hans ophold i Lom. Dette var vaaren 1804. Det fortælles om Hauges besøg i bygden, at, naar han færdedes gaardimellem, var han bestandig beskjæftiget med strifning og skarer af folk fulgte ham fra gaard til gaard. Alle grebes af hans mægtige personlighed og bevingede ord. Men da det naaede embedsstandens øren, at Hauge færdedes i bygden, blev det besluttet, at han skulde arresteres og lensmanden beordredes at fange og jætte ham fast. Gaarden Hørve eiedes og bestyredes dengang af Sølvest Syverjen og hans hustru Sofie, født Synsnes, en ualmindelig snarraadig og uforfærdet kvinde. Sofie var ikke haugianer, men hun var retfærdig og modig som en løve, og til det yderste oprørt over de djævelske anslag mod den fromme Hans Nilsen Hauge, som kun beslittede sig paa at gjøre godt, beslattede hun, at aldrig skulde man kunne indfange ham der og ordnede alt paa forhaand. Da saa lensmanden kjørte op til gaarden, førte hun Hauge, som aldeles ikke ønskede at undvige, næsten med magt op paa et overværrelse og bød ham lægge sig paa en seng der og holde sig rolig, hvorpaa hun fast begravede ham under en haug af dyner. Hun mødte saa lensmanden ude i gaardsrummet og lod ham vide, at han aldrig kunde finde Hauge der og med sin djerthed og mod saa fortullede manden, at han maatte drage bort med uforrettet jag. Sofie Hørves snarraadighed frelste saaledes Hauge denne gang og gav lensmand Gram af Ekfer den usle ære at jætte ham i den lange og skammelige arrest. Men embedsstanden i Lom havde dog nu faaet blod paa

tand og dens raseri gif nu ud over Hauges venner. Tre af dem blev ilagte hoder for ulobligt jværmeri. Syver Sølvestjon Hørve og Kristen Skamser, som imidlertid havde giftet sig med Erik Skamfers enke, udredede 60 riksdaler hver, og Gudbrand Haave, som dengang var i ringere formuesomtændighed, udfønde sin mulkt i fængslet. Provst Arncjens og Jorenfriverens indberetning til den dansk-norske regjering om den haugianske bevægelse i Lom foreligger endnu i rigsarkivet i Kjøbenhavn, og skal bære et umiskjendeligt rationalistisk præg.

Men trods al forfølgelse gif dog den religiøse bevægelse sin rolige men feierrige gang, og da folket mere og mere fik ligesom en væmmelse for det rationalistiske pjat fordumstede retning næsten umærkeligt. Reaktionen ytrede sig paa forskjellige maader og ikke mindst i folkefange, hvoraf jeg har hørt flere, mestendels dog kun i brudstykker. Nedenstaaende vers er en sammenføjning af nogle jaadanne, som jeg fra tid til anden hørte i min ungdom, og, da jeg troede de ogsaa nu turde være af interesse, lader jeg dem her følge i sin saaledes restaurerede skikkelse:

Følg, kristen, den vei, som var Frelserens gang,
Om du vil i salighed havne engang,
Thi alle det bør os at livet opnaa
I trængsel og kamp mod al jordisk attraa.

Den vei er dog kjødet saa tung og saa trang,
En vei gennem torne og ydmygheds gang,
Saa kunne den finde, mest ville de ei,
De vælge sig helst en bekvemmere vei.

De ville en vandring kun efter behag
I lyst og i gammen og skjæmtende lag,

De stole paa irløys at lede dem frem
At lyse dem ind i det himmelske hjem.

Med dyd og fornusten de slaa sig tilro,
De lave sig selv en behagelig tro
Af fløgtig indbildning og drømme og tant
Dg tror saa at visdom og lyset de fandt.

En smidig retfærdighed vil de, en tro,
Hvor dyder og lyder tilfammen kan bo,
En pyntelig gudsfrøgt med lyst og med skjæmt,
Thi alvor gjør sjælen saa bang og beklemmt.

De stole paa dyd og paa kristeligt navn
Dg kjæle med verden som skjøge i favn,
Begjærighed er dem en prisselig dyd,
Men ædelhed ifkun en taabelig pryd.

De bygge sig og et forfængeligt haab
Paa navnet, kanhænde, den gavnløse daab,
Thi vandre med Kristo det gide de ei,
Det er dem en daarlig og kummerlig vei.

Saa ville de tumle og more sit sind,
Sig lege og danse i salighed ind;
Om satan selv fører og taktstokken slaar,
De tror dog den vandring til himmelen gaar.

Af, lyt ei, o sjæl, til det usle bedrag!
Ei salighed vindes i vellyst og mag;
Den vei du maa vandre er lige men trang
Dg synes ret ofte besværlig og lang.

Men følg du kun Jesum i ydmygheds gang,
Saa bliver dig veien en lyst og en trang;
Staa fast udi troen taalmodig og fro,
Saa ender din vandring i glæde og ro.

Her skildres altjaa fra haugianerf standpunkt tidens rationalisme, hvis hovedlærdomme bestod i, tro paa et forsyn, paa et dydigt liv og paa sjælens udødelighed. Kristus var en gudjendt morallærer, hvis eksempel det er meget nødvendigt at efterligne, men alle andre lærdomme, som kristenheden hylder, er kun vantro og høist skadelige. Om ogsaa den yderliggaaende vantro havde tilhængere inden bygden, vides intet sikkert; ialfald har jeg ikke kunnet konstatere et eneste eksempel iblandt bygdens egne folk. Men baade mine egne forældre og andre fortalte om en lensmand fra den tid, som virkelig syntes at have hyllet atheistiske ansjuelser. Han nævntes stedse med en vis gru og ligesaa det mundheld, som han pralede med. Naar talen dreiede sig om døden og evigheden, var hans stadige bemærkning, „naar jeg dør, saa dør jeg som en buk!“ Adskillige ting taler for, at han var den samme lensmand, som vilde arrestere Hauge paa Sørve, og det kan hændes, at det er til ham følgende vers sigte:

Saa høres der røster, som spotte al tro
Dg slaa sig med verdslige glæder tilro,
Man kvæle i hjertet skal evigheds haab
Dg leve for dagen, — saa er deres raab:

„Vær lystig i verden, lev efter behag,
Thi livet er mest kun et grusomt bedrag,
Et spøgende irløys af jammer og nød,
Af skjæmtende kræfter, som ende i død.

„En løgn er din tro og dit jukkende haab,
Din higende længsel et plagende raab,
I døden udslukner din livskildes gnist,
I tomhedens intet du havner tilsidst.

Rettelser i „Et kapitel af de norske indvandreres historie.“

I No. 70, er baade trykfeil og andre feil som bør rettes. Om Ole Andreas Anderson skal der staa at han blev saaret ved Blue Mills, Mo., se side 564. Om Anders Edward Anderson, i. 565, skal det hedde at han var ugift osv. Side 567, 2den linje istedenfor Jennie Johnson skal være Emma Johnson. Dernæst i næste linje, Mina, skal være Nina; og der skal lægges til denne liste af John Johnsons børn, Jennie, Mrs. Lars Dahle, Decorah, Iowa. Rede ved midten af samme side, skal staa John Brandt, Hougurud, ikke Hougurud. I sidste paragraf, samme side, Geo., skal være Gro. I næstsidste paragraf, side 566, om John Andreas Brandt skal rettes til: County Treasurer i Deuel Co., S. Dak. Gift med Caroline Rjenstad.

Valdristevne i Glenwood 24de September.

Der blir i Glenwood, Minn., stort valdristevne den 24de September, for Pope County og tilstødende provinjer. Man har sikret sig flere gode talere, musik, lysbilleder, osv. Og saa blir der banket med en overflod af norske retter. Merk dig tiden, den 24de, som ikke var ret angivet i sidste Samband.

Liste over bygdelagene,

land. (Afdeling af Telelaget.)
Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; E. S. Tweed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)
Solunglaget, Amund Njmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.
Hjermstad, Chippewa Falls, Wis.
Gadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.
Sigdalslaget, G. T. Braatesien, Kottshay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.
Wisconsin Telelag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; John Fels-
Trønderlaget, Sigurd O. Hanger, Yankton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.
Nordlandslaget, Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; John Gregor, Fort Ransom, N. Dak.
Sognslaget, C. N. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; D. C. Williams, Watonwan, Minn.
Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; D. G. Hagem, Princeton, Minn.
Bosjelaget, Judge Grindeland, Warren, Minn.; Arthur Markbe, 515 N. J. Life Bldg., Minneapolis, Minn.
Sætedalslaget, Bj. Bjørnaraa, Homme, Minn.; Gustav Torgu-
son, Glenwood, Minn.
Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Dr. Carl Køl-
seth, Brocton, Minn.
Landinglaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. G. Beck, Lake Preston, S. Dak.
Totningslaget, Johan E. Gran, Spring Grove, Minn.; Christman Berg, 3028 Cedar Ave. Minneapolis, Minn.
Østerdølslaget, N. L. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Goiberg, Kathryn, N. Dak.
Spødmørslaget, J. Martin Hansen, 3008 Park Ave. Minneapo-
lis, Minn.; M. Søholt, Madison, Wis.
Njosenlaget, Dr. C. L. Opsal, Red Wing, Minn.; Otto P. A. med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:
Valdrist Samband, A. A. Weblen, 3109 Dakland Ave., Minnea-
polis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.
Telelaget, A. A. Trovaten, Fargo, N. Dak.; N. N. Nønning, 1215 E. 35th St., Minneapolis, Minn.
Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sherring, Fergus Falls, Minn.; Timan L. Obarbe, Fessenden, N. Dak.
Numbølslaget, S. G. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-
tvedt, Sacred Heart, Minn.
Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thortvein, St. James, Minn.; Jvar Olstad, 1302 Washington Ave. S., Minneapolis, Minn.

Linjelaget, Galvor Odegaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenjon, Oldham, S. Dak.

Sundals-Olfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; D. J. Grabem, Towner, N. Dak.

Hardangerlaget, S. E. Iweit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Siour Falls, S. Dak.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Dawson, Minn.; Berthel A. Bellefson, Jewell, Iowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorson, Dotus, Iowa; Oscar Ostrem, Jewell, Iowa.

Binger, Odalen og Eidstogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazey, N. Dak.; Edward Larsen, Minneapolis.

Søndfjordlaget, Rev. Sigurd Folkestad, Strum, Wis.; Prof. J. L. Nydahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, Gust Jrgens, 823 22de Ave. So., Minneapolis; Mrs. Dina Nielsen, Minneapolis.

Beskyttelses Afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett, Wash.; G. D. G. Becker, Standwood, Wash.

Bandskolelaget, D. G. Kinney, Colfax, Wis.; T. Thompson, Colfax, Wis.

Minneapolis Trønderlag, N. Saugestad, 2220 17th Ave. So., Minneapolis; Alfred Dahl, 1501 Madison St. E. N., Minneapolis.

Kristianialaget, L. D. Shibley, 2650 Dupont Ave. N., Minneapolis; J. G. Bobim, 717 20th Ave. S., Minneapolis.

Nordhordlandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev. O. Mostrom, Mt. Horeb, Wis.

Gurdalslaget, Rev. G. Engsh, Ostrander, Minn.; Ludvig Gullickson, Spring Valley, Minn.

Romsdalslaget, Rev. Jacob Tanner, Milnor, N. D.; Ben Bar-rison, Saunton, Minn.

Se paa din adresjelap!

Finder du at du er styldig, saa haaber vi du ikke gir dig selv fred før du betaler. Vi trænger pengene og vil modta dem med tak. Du finder adresjelappen med hele oplysningen øverst paa første side af omslaget.

17de Mai Festskrift

Udgivet i anledning af hundreaarsfesten af den nationale festkomite.

160 sider, 200 billeder og portrætter.

Omslaget trykt i flere farver.

Dette festskrift, udgivet af den nationale 17de mai festkomite, var ikke udgivet alene for selve festen, men som et minde, der i lange tider vilde holde testen i levende erindring i de mange tusen norske hjem i Vesterheimen og som en gave, der kan sendes til slekt og venner baade her i landet og i Norge.

INDHOLD:

- I. Vort fædreland. Kort omrids af Norges historie fra de tidligste tider til aaret 1814.
- II. Begivenhederne aaret 1814.
- III. Norge efter 1814.
- IV. Bygdelagsbevægelsen.
- V. De forskellige bygdelags historie med portrætter af deres embedsmænd.
- VI. Forberedelserne for hundreaarsfesten.
- VII. Samarbeidet med Tvillingbyernes norske befolkning og andre oplysninger.
- VIII. Festprogrammet for 16de, 17de og 18de mai 1914.
- IX. Nationalsange og præmiesangene.

For at dette "Festskrift" kan komme ind i de tusen hjem er prisen sat til kun25c
Kan faaes, frit tilsendt, fra

SAMBAND

322 CEDAR AVENUE,

MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Søre Aurdal og Etnedalen

NOKO TILFANG TIL EI BYGDESOGA UM VALDRES

ved

OLAUS ISLANDSMOEN.

179 store oktavsider i smukt omslag \$1.10.

Portofrit tilsendt.

Boken er overmaate interessant. Alle valdriser vil finde meget i den som de kjender til og oplysning om mangt, de ikke vet. Særlig er den værdifuld for søre Aurdølingerne, da det meste af boken omhandler Søre Aurdal og Etnedalen.

NOGET AF INDHOLDET: Kirkebygningerne, Gamle brev (Diplom), Skiftebrev fra Olmhus 1670, Skattelister fra 1659 (hele Valdres), Mantalliste over Aurdal 1664—65, Kirker og prester, Etnedalen, Lars Brænden, Ole Dønhaug, Ole Aas, Spangeruen, Kobbervikkallen, Ole Thorsand, Ovre Tonhus, Helge Hagene, Gamle Vik, J. Eriksen, Kristoffer Hagene, Ole Nerby, E. Wold, Bagn, Reinli, Hedalen, Erstad, Fra Hørerslidi, Begnadalen, Aaslie m. m. Beskrivelser og oplysninger om gaarde og folk fra disse bygder.

THE FREE CHURCH BOOK CONCERN

322 Cedar Ave.,

Minneapolis, Minn.

Mindenaal for 1914.

Vedføiede billede viser i naturlig størrelse den naal som komiteen for hundreedaarsfesten anskaffede til at tjene som et minde om begivenheden. Den forestiller et vikingskib, saadant som man ved brugtes den tid da vore fædre opdagede Vinland det Gode. Naalen kan faaes enten i guld kulør eller "oxidized silver." Frit tilsendt 10c. Skriv til Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.